

S2-opiskelijat *i*- ja *e*-loppuisten nominien taivuttajina

Mirka Kulmala

Tampereen yliopisto

Kieli-, käännös- ja kirjallisuustieteiden yksikkö

Suomen kieli

Pro gradu -tutkielma

Huhtikuu 2014

Tampereen yliopisto
Suomen kieli
Kieli-, käännös- ja kirjallisuustieteiden yksikkö

KULMALA, MIRKA: S2-opiskelijat i- ja e-loppuisten nominien taivuttajina

Pro gradu -tutkielma, 71 sivua + liite (7 sivua)
Huhtikuu 2014

Tässä tutkielmassa tarkastellaan, kuinka suomea toisena tai vieraana kielenä opiskelevat taivuttavat *i*- ja *e*-loppuisia nomineita, joita ovat *tunti*-, *kivi*-, *kieli*-, *vesi*- ja *tuote*-nomininit. Tutkielman tarkoituksena on selvittää, millaisia ongelmia erityyppisten nominien taivutuksessa ilmenee ja millaisia tekijöitä ongelmien taustalla on. Pohdin myös, vaikuttaako suomenopiskelijan kielitausta nominintaivutuksessa esiintyviin virheisiin.

Tutkielman aineisto on kerätty kyselylomakkeella suomea toisena tai vieraana kielenä opiskelevilta yliopisto-opiskelijoilta ja lukiolaisilta. Tutkimuksen informantit ovat Kiinassa, Unkarissa, Virossa, Ranskassa, Puolassa ja Tšekissä asuvia suomenopiskelijoita sekä suomalaisia lukiolaisia, jotka suorittavat äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärän sijaan S2-oppimäärää. Informantteja on yhteensä 40. Kaikkien informanttien kielitaito on tasolla B1.

Tutkimuksen perusteella on nähtävissä, että S2-opiskelijoiden tekemät taivutusvirheet johtuvat usein siitä, että taivutusparadigmojen hallinta on heikkoa, mutta myös siitä, että kaikkia sanan vartalossa ja pääteaineksissa tapahtuvia äännevaihteluja ei täysin hallita. Sanoja taivuttaessaan S2-opiskelijat näyttävät suosivan vokaalivartaloista muotoa, mikä johtaa siihen, että harvinaisempiin taivutustyyppisiin kuuluvia nomineita taivutetaan yleisimpien ja yksinkertaisimpien taivutusparadigmojen eli *tunti*- ja *nalle*-nominien mukaisesti.

Eniten ongelmia esiintyi arabiankielisillä, puolalaisilla sekä hiukan yllättäen unkarilaisilla informanteilla. Vaikeimpia sijamuotoja S2-opiskelijoille näyttävät olevan monikon genetiivi ja partitiivi. Tietyistä harvinaisimmista sanoista, kuten nominista *paasi* S2-opiskelijat osasivat tuottaa oikean muodon useammin kuin äidinkielisistä informanteista.

Avainsanat: suomi toisena kielenä, nimitykset, sijamuodot, morfologia, analogia

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
1.1 Tutkimusaineisto	3
1.2 Informantit	3
1.3 Kyselylomake	6
2 NOMINITYYPIT JA KIELENOPPIMINEN	8
2.1 Nominien taivutustyytit	8
2.1.1 <i>i : i</i> -nominat eli <i>tunti</i> -tyyppi	9
2.1.2 <i>i : e</i> -nominat eli <i>kivi</i> -, <i>kieli</i> - ja <i>vesi</i> -tyytit	10
2.1.3 <i>e^x</i> -nominat eli <i>tuote</i> -tyyppi	11
2.2 Näkökulmia kielenoppimiseen	12
2.3 Analogia kielenomaksumiskeinona	15
3 KIELTEN ERILAISSUUS JA SAMUUS	17
3.1 Kielitypologinen luokittelu	17
3.2 Informanttien kielitaustat	19
3.2.1 Ryhmä A: kiina	20
3.2.2 Ryhmä B: unkari, viro, ranska, puola, tšekki	20
3.2.3 Ryhmä C: arabia, persia, somali, bosnia, venäjä, espanja, englantti	21
4 RYHMÄ A: KIINALAISET	23
4.1 Nominintaivutus	23
4.2 Nominatiivinmuodostus	30
4.3 Lauseentäydennys	31
4.4 Merkittävimmät löydökset	33
5 RYHMÄ B: YLIOPISTO-OPISKELIJAT	35
5.1 Nominintaivutus	35
5.2 Nominatiivinmuodostus	42
5.3 Lauseentäydennys	44
5.4 Merkittävimmät löydökset	45
6 RYHMÄ C: LUKIOLAISET	47
6.1 Nominintaivutus	47
6.2 Nominatiivinmuodostus	53
6.3 Lauseentäydennys	54
6.4 Merkittävimmät löydökset	55

7 VERTAILURYHMÄ: SUOMALAISET	56
7.1 Nominintaivutus	56
7.2 Nominatiivinmuodostus	60
7.3 Lauseentäydennys.....	61
7.4 Merkittävimmät löydökset.....	61
8 TULOSTEN KOONTI.....	63
8.1 Kokoavaa pohdintaa nimityyypeittäin	63
8.2 Vertailuryhmän tuloksista	65
8.3 Merkittävimpiä tendenssejä.....	66
9 LOPUKSI.....	68
LÄHTEET	70

LIITTEET

Liite 1: Testilomake

1 JOHDANTO

Käsittelen tässä tutkimuksessa suomea toisena tai vieraana kielenä opiskelevien nominintaivutusta. Tutkin, miten S2-opiskelijat¹ taivuttavat suomen kielen *i*- ja *e*-loppuisia nomineita ja pohdin, vaikuttaako opiskelijan äidinkieli siihen, miten opiskelija taivutuksessa onnistuu.

Nominien taivutustyyppijärjestelmä on suomen kielessä mutkikas ja vaatii kienoppijalta paljon. Sijamuotojen runsaan lukumäärän lisäksi oppijan tulee osata myös erilaiset taivutuspäätteet ja -vartalot sekä niissä tapahtuva äännevaihtelu. Nominintaivutus onkin yksi niistä suomen kielen piirteistä, joiden vuoksi suomea pidetään hyvin vaikeana kielenä oppia. Jos suomenoppijan äidinkielessä taivutusta ei esiinny tai jos se on kovin erilaista kuin suomen kielessä, saattaa taivutusparadigmojen opettelu tuottaa suuria vaikeuksia.

Maailman kielet voidaan luokitella ryhmiin muun muassa niiden rakenteellisten ominaisuuksien perusteella. Koska kielet ovat jatkuvassa muutoksen tilassa, on aukotonta ja muuttumatonta ryhmittelyä mahdotonta tehdä. Kielitypologian avulla voidaan kuitenkin tarkastella sitä, miten kieliopillisia suhteita eri kielissä ilmaistaan. Kielitypologisesta näkökulmasta esimerkiksi suomen kieltä voidaan tällä hetkellä kutsua rakenteeltaan agglutinoivaksi, arabiaa flekteeraavaksi ja kiinan kieltä

¹ Käytän jatkossa termiä S2-opiskelija viittaamaan suomea toisena tai vieraana kielenä opiskeleviin.

isoloivaksi.² Tällaiset eri kielten väliset perustavanlaatuiset eroavaisuudet antavat tutkimukselleni mielenkiintoisen lähtökohdan. Tutkimukseni taustalla on oletus, että nominien taivuttaminen on erityyppisten kielten puhujille hankalaa heidän äidinkieltensä rakenteen vuoksi.

Tutkimuksellani pyrin selvittämään, mitkä ovat erikielisille suomenoppijoille tyypillisiä nominintaivutusvirheitä ja löytyykö niistä jotakin yhteistä tekijää. Tutkin myös, sekoittuvatko jotkin taivutusparadigmat helposti keskenään tai onko yleisempää taivuttaa kaikkia nomineita tutuimman tai yksinkertaisimman muodon mukaan. Vertailuaineiston avulla aion myös selvittää, voivatko opiskelijoiden tekemät virheet olla heidän äidinkielestään johtuvia. Tutkimukseni tavoitteena on kartoittaa opiskelijan oman äidinkielen vaikutukset suomen kielen nominintaivutuksessa esiintyviin ongelmiin. Pyrin laatimaan tutkimuksen, josta hyötyvät niin suomenopiskelijat kuin S2-opettajatkin.

Kielenopettajan näkökulmasta ihanteellisinta olisi, että opettaja tuntisi oppilaidensa lähtökielen ja taustat. Tällöin opetuksessa voisi keskittyä siihen, mikä tietyn kielen puhujilla eniten tuottaa ongelmia. Yksi tämän tutkimuksen tavoitteista onkin valottaa hiukan eritaustaisten S2-opiskelijoiden kohtaamia vaikeuksia nominien taivutuksessa. Uskon tämänkaltaisten tutkimusten auttavan S2-opettajia opetuksen suunnittelussa ja aionkin hyödyntää tutkimustuloksiani jatkossa suomen kielen opettajana työskennellessäni.

² Kielitypologiasta enemmän luvussa 3.1 Kielitypologinen luokittelu.

1.1 Tutkimusaineisto

Tässä tutkielmassa käsittelen neljäkymmenen S2-opiskelijan nominintaivutusta. Keskityn työssäni *i*- ja *e*-loppuisiin nomineihin, koska niissä vaikuttaa olevan runsaasti horjuvuutta S2-oppijoiden keskuudessa. Tutkimukseni kohteena ovat siis *i* : *i* -nomininit (*tunti* : *tunnin*), *i* : *e* -nomininit (*kivi* : *kiven* ; *kieli* : *kielen* ; *vesi* : *veden*) sekä niin sanotut supistumanomininit eli *e^x*-nomininit (*tuote* : *tuotteen*). S2-opiskelijoiden lisäksi käytän tutkimuksessani vertailuryhmänä äidinkielenään suomea puhuvia aikuisia.

1.2 Informantit

Valitsin kyselytestini informanteiksi suomenopiskelijoita kolmesta ryhmästä. Informanttiryhmä A muodostuu Tampereen yliopiston Suomen kielen, kulttuurin ja yhteiskunnan opintokokonaisuuden (SKKY) opiskelijoista. SKKY-opintoja puoleltoista vuoden ajan suorittanut viidentoista kiinalaisen vaihto-opiskelijan ryhmä on homogeeninen informanttijoukko, koska heillä on keskenään samanlainen tausta ja kielitaitotaso.

Informanttiryhmä B koostuu viidestätoista nuoresta, jotka opiskelevat suomea yliopistossa ulkomailla. Lähetin kyselylomakkeeni lähes kaikkiin sellaisiin eurooppalaisiin yliopistoihin, joissa suomea voi opiskella, ja vastauksia kertyi Unkarissa, Ranskassa, Puolassa, Tšekissä ja Virossa asuvilta suomenopiskelijoilta. Kaikki tä-

män ryhmän informantit ovat kielitaidoltaan vastaavalla tasolla kuin ryhmän A informantit.

Informanttiryhmän C muodostaa kymmenen Suomessa asuvaa S2-oppimäärää suorittavaa lukiolaista, jotka ovat kielitaidoltaan ryhmien A ja B informanttien tasolla. Tutkielmaa tehdessäni suoritin S2-opintoihini liittyvää opetusharjoittelua tamperelaisessa lukiossa ja teetin tutkielmani taivutustestin lukion S2-opiskelijoilla osana heidän suorittamaansa kurssia.

Pyrin muodostamaan informanttiryhmät siten, että kaikki informanttini olisivat kielitaidoltaan yhtenevällä tasolla. Euroopan neuvoston toimesta laaditun Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteisen eurooppalaisen viitekehyksen (EVK) taitotasoasteikolla kaikki informanttini sijoittuvat vähintään kielitaitotasolle B1 (toimiva peruskielitaito).

Taitotason B1 saavuttanutta kielenpuhujaa kuvaillaan EVK:n asteikolla luetun ymmärtämisen sekä kirjoittamisen osalta seuraavasti:

"Pystyy lukemaan monenlaisia, muutaman sivun pituisia tekstejä (taulukot, kalenterit, kurssiohjelmat, keittokirjat) tutuista aiheista ja seuraamaan tekstin pääajatuksia, avainsanoja ja tärkeitä yksityiskohtia myös valmistautumatta. Pystyy seuraamaan tuttua aihetta käsittelevän parisivuisen tekstin pääajatuksia, avainsanoja ja tärkeitä yksityiskohtia.

Arkikokemuksesta poikkeavien aiheiden ja tekstin yksityiskohtien ymmärtäminen voi olla puutteellista.

Pystyy kirjoittamaan ymmärrettävän, jonkin verran yksityiskohtaistakin arkitietoa välittävän tekstin tutuista, itseään kiinnostavista todellisista tai kuvitelluista aiheista. Osaa kirjoittaa selväpiirteisen sidosteisen tekstin liittämällä erilliset ilmaukset peräkkäin jaksoiksi (kirjeet, kuvat, tarinat, puhelinviestit). Pystyy välittämään tehokkaasti tuttua tietoa tavallisimmissa kirjallisen viestinnän muodoissa. Osaa useimpien tutuissa tilanteissa tarvittavien tekstien laadintaan riittävän sanaston ja rakenteet, vaikka teksteissä esiintyy interferenssiä ja ilmeisiä kiertoilmaisuja. Rutiininomainen kielenaines ja perusrakenteet ovat jo suhteellisen virheettömiä, mutta jotkut vaativammat rakenteet ja sanaliitot tuottavat ongelmia.” (Eurooppalainen viitekehys.)

Taitotasokuvausta tulkitsemalla voi päätellä, että taitotason B1 saavuttaneet suomenopiskelijat ovat jo melko tottuneita kielenkäyttäjiä. B1-tason S2-opiskelijat hallitsevat eri sijamuodot pääpiirteittäin ja osaavat myös soveltaa nominien sijaintaivutusta erilaisissa lauserakenteissa. Tasolla B1 ongelmia voi vielä ilmetä esimerkiksi joissakin sanoissa esiintyvän äännevaihtelun tai joidenkin nominien taivutusparadigmojen suhteen.

Vertailuryhmäksi valitsin kolmekymmentä suomalaista. Iältään vertailuryhmäni jäsenet ovat 23–62-vuotiaita ja heidän koulutustaustansa vaihtelee pelkän peruskoulun käyneistä aina ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneisiin.

1.3 Kyselylomake

Keskeiset taivutusmuodot eli niin sanotut teemamuodot, joista voi nähdä vartalo- ja päätevaihtelun, ovat nomineilla yksikön nominatiivi, genetiivi, partitiivi ja illatiivi sekä monikon genetiivi, partitiivi ja illatiivi (Itkonen 1983 [1969]: 14, ks. myös ISK 2004: 94). Valitsin tähän tutkimukseen ainoastaan yksikön ja monikon nominatiivin, genetiivin ja partitiivin lähinnä siitä syystä, että kyselylomake tuli pitää riittävän lyhyenä. Halusin kyselyyn mukaan mahdollisimman monta eri nominia ja arvelin genetiivin ja partitiivin riittävän minun tarkoituksiini, joten jätin illatiivimuodot kyselystä pois.

Valitsin lomakkeeseen sanoja tasaisesti jokaisesta tutkittavasta taivutustyyppistä³. Kiinnitin huomiota myös siihen, että jokaisesta taivutustyyppiryhmästä olisi mukana yksi harvinainen tai informanteille vieras sana sekä yksi frekventti tai muulla tavoin informanteille tuttu sana. Otin mukaan myös yhden epäsanon jokaisesta ryhmästä. *kieli*-tyypin sanoja valitessani huomioin myös sen, että *kieli*-tyyppi jakautuu alaryhmiin, ja valitsin saman määrän sanoja myös jokaisesta alaryhmästä, jotta tulokset olisivat vertailukelpoisia.

³ Nominien taivutustyypeistä enemmän luvussa 2.1 Nominien taivutustyyppit.

Lomake koostui kolmesta tehtävästä. Ensimmäisenä oli taivutusosio, jossa informantin täytyi nominatiivimuodon perusteella muodostaa sanan genetiivi ja partitiivi yksikössä ja monikossa. Taivutustestin jälkeen informanttien tuli muodostaa annetun sanan perusmuoto yksikön partitiivin perusteella. Viimeisessä tehtävässä oli lauseita, joiden aukko kohtiin informanttien tuli täydentää annettu sana oikeassa muodossa.

Kyselylomakkeen laadittuani teetin pilottitutkimuksen suomalaisilla ammattikorkeakouluopiskelijoilla. Heidän vastaustensa perusteella muokkasinkin lomaketta jonkin verran, lisäsin joukkoon joitakin sanoja ja jätin pois muutamia. Pilottitestin jälkeen suoritin varsinaisen kyselytutkimuksen informanttiryhmille.

Kyselytestin tuloksia analysoidessani aion tuoda vastauksista esiin ensin yleisvaikutelman: kuinka paljon ja minkä tyyppisiä ongelmia nominintaivutuksessa kunkin nominiryhmän suhteen esiintyy. Tämän jälkeen keskityn yksittäisiin virhetyyppeihin sen mukaan, mitä aineistosta nousee esille. Jokaisen analyysiluvun lopussa aion lisäksi vielä yhtenäisen kokonaiskuvan luomiseksi koota yhteen merkittävimmät löydökset ja kiinnostavimmat tendenssit.

2 NOMINITYYPIT JA KIELENOPPIMINEN

Suomen kielen erityispiirteisiin kuuluu kieliopillisten suhteiden ilmaiseminen taivutusmuotojen avulla. Nominin taipuvat sijamuodoissa, joita on suomen kielessä viisitoista. Pelkkien sijamuotojen osaaminen ei yksin riitä, vaan suomenopiskelijan on hallittava myös ryhmät, joihin nominin jakautuvat sen mukaan, millaisia taivutusvartaloita tyyppin sanoilla on, millaista äännevaihtelua vartalossa tapahtuu sekä millaisia mahdollisia päätteitä taivutusmuoto voi saada.

Nominien teemamuodot eli ne taivutusmuodot, joissa näkyy sanan mahdollinen vartalo- ja päätevaihtelu, ovat siis yksikön ja monikon nominatiivi, genetiivi, partitiivi ja illatiivi.⁴ Esimerkiksi Laalo (2011: 121, ks. myös Toivainen 1980) on todennut, että juuri nominatiivi ja partitiivi sekä jotkin illatiivimuodot ovat myös ensimmäisiä sijamuotoja, joita lapset kielenkäyttönsä alkutaipaleella ryhtyvät käyttämään. On siis monella tavoin perusteltua perehtyä juuri näihin sijamuotoihin nominintaivutusta tutkittaessa.

2.1 Nominien taivutustyyppit

Suomen kielessä nominin muodostavat ryhmät, joiden sisällä sanojen taipuminen on yhdenmukaista. Näitä ryhmiä kutsutaan taivutustyypeiksi. Taivutustyyppit eroa-

⁴ Ks. lukua 1.3 Kyselylomake

vat toisistaan sanojen vartalotyyppin, vartalonvaihtelun ja päätevarianttien mukaan. (ISK 2004: 94.) On tärkeää huomata, että yksittäisten yhtenevyyksien perusteella ei vielä voi tehdä oletuksia taivutusparadigmoista. Pelkkiä genetiivimuotoja tarkastelemalla voisi esimerkiksi olettaa sanojen *ovi* ja *nalle* kuuluvan samaan taivutustyyppiin. Jo nominatiivimuoto kuitenkin kertoo, ettei näin voi olla. Taivutustyyppit voi oppia kaaviomaisina malliparadigmoina, mutta eri taivutustyypeillä on myös ominaispiirteitä, joiden avulla ne voi erottaa muista.

2.1.1 *i : i* -nominat eli *tunti*-tyyppi

Useimmat *i*-loppuisista nomineista ovat *i : i* -nomineita eli kuuluvat ns. *tunti*-tyyppiin. Tähän taivutustyyppiin kuuluvat myös kaikki uudis- ja lainasanat, joita kieleen tulee. *tunti*-tyypin sanoissa perusmuodon lopussa oleva vokaali ei muutu sanaa taivutettaessa. Esimerkiksi partitiivi muodostetaan tämän tyypin sanoissa yksinkertaisesti liittämällä perusmuodon loppuun partitiivin taivutuspääte *a* tai *ä*. (White 2001 [1993]: 23.)

Karlssonin (2006 [1982]: 55) mukaan tämän tyypin sanoilla ei ole varsinaista taivutusvartaloa, vaan päätteet liitetään suoraan perusmuotoon, astevaihtelu ja muu äännevaihtelu toki huomioiden: *tunti : tunni|n : tunti|a*. On kuitenkin huomattava, että myös tällä tyyppillä vartalonsisäistä vaihtelua on niin paljon, että on perustellumpaa puhua taivutusvartalosta kuin perusmuotoon liittämisestä. Aiemmin mai-

nittujen taivutusmuotojen lisäksi perusmuodosta poikkeava taivutusvartalo on esimerkiksi monikon partitiivimuodossa *tunte|j|a*.

2.1.2 *i : e* -nomininit eli *kivi-*, *kieli-* ja *vesi-*tyypit

Ne *i*-loppuiset nomininit, joiden taivutusvartalossa on *e*, jaetaan kolmeen ryhmään: *kivi-*, *kieli-* ja *vesi-*tyyppeihin. Näistä yksinkertaisimpia ovat *kivi-*tyypin sanat, joilla on vain vokaalivartalo. *kieli-* ja *vesi-*tyyppien sanoilla on lisäksi konsonanttivartalo. Näistä kahdesta *kieli-*-nomininit ovat vielä hiukan *vesi-*-nomineita yksinkertaisempia, koska *vesi-*-nomineilla vartalossa tapahtuu taivutuksen myötä eniten muutoksia. Esittelen *i : e* -nominien erot kootusti taulukossa 1.

Taulukko 1. *i : e* -nominien erityispiirteet.

<i>kivi</i>	<i>kive n</i>	<i>kive ä</i>
<i>kieli</i>	<i>kiele n</i>	<i>kiel tä</i>
<i>vesi</i>	<i>vede n</i>	<i>vet tä</i>

*kivi-*tyypin sanat ovat siis yksivartaloisia, ja niiden partitiivi muodostetaan *e*-taivutusvartalosta: *kiveä*. Tämä piirre erottaa *kivi-*tyypin sanat kahdesta muusta ryhmästä, *kieli-* ja *vesi-*tyypeistä, sillä *kieli-* ja *vesi-*tyypin sanoilla taivutusvartalos-

sa oleva *-e*- katoaa yksikön partitiivissa, jolloin taivutusvartaloksi tulee konsonanttivartalo. *vesi*-tyypin sanat puolestaan eroavat *kieli*-tyypin sanoista siten, että *vesi*-sanoilla perusmuodon *-si*:n tilalla on taivutusvartalossa *-te*. (Karlsson 2006 [1982]: 55–57.) *vesi*-nominien *-te*-loppuinen taivutusvartalo juontuu myöhäiskansatuomessa tapahtuneesta niin sanotusta *ti* > *si* -muutoksesta, jonka myötä tietyissä sanaryhmissä alkoi sanassa esiintyvä *-ti* erilaisten varianttien kautta kehittyä muotoon *-si* (ks. esim. Paunonen 2003: 195).

2.1.3 *e^x*-nominit eli *tuote*-tyyppi

Niin sanotuilla *e^x*-nomineilla eli *tuote*-tyypin nomineilla perusmuodon lopussa on jäännöslopuke. Tämän tyypin nomineilla perusmuodon loppu-*e* pitenee *-ee*:ksi taivutusvartalossa, kuten genetiivimuodosta *tuotteen* voi havaita. Ainoastaan yksikön partitiivin pääte *-tta* liitetään suoraan perusmuotoon. Monikon *i*:n edellä loppu-*ee* lyhenee *-e*:ksi, kuten muodossa *tuotteiden*. (Karlsson 2006 [1982]: 58.) *nalle*-tyypin nomineista (*e*-nominit) *tuote*-tyyppi eroaa siten, että *nalle*-tyypillä kaikki taivutuspäätteet liitetään aina perusmuotoon. Edes monikon *i*:n edellä *nalle*-tyypin loppu-*e* ei häviä.

2.2 Näkökulmia kielenoppimiseen

Ihminen oppii äidinkieltänsä osana lähiympäristönsä sosiaalista vuorovaikutusta noin neljän vuoden ikään mennessä. Jos ihminen on vuorovaikutuksessa myös jonkin toisen kielen puhujien kanssa, kyseinen kieli opitaan samalla tavoin kuin äidin kieli. Olennaista tässä on se, osallistuuko ihminen toisen kielen puhujien väliseen toimintaan täysipainoisesti. (Sajavaara 1999: 73–74.)

Asuessaan vieraskielisessä ympäristössä ihminen voi siis oppia toisen kielen vattomasti ja lähes itsestään. Kun kielenoppija kuulee ja käyttää opittavaa kieltä päivittäin, jäävät uudet sanat, ilmaukset ja kielenpiirteet käyttömuistiin, josta ne myös nopeasti palautuvat tarvittaessa mieleen. Käyttäessään opiskelemaansa kieltä arkielämässään kielenoppija saa myös jatkuvasti muilta kielenkäyttäjiltä palautetta, jonka avulla hän pystyy itse korjaamaan virheellisesti oppimiaan muotoja.

Klaus Laalo on tutkinut suomenkielisten lasten kielenoppimista. Laalon (2011: 21) mukaan lapsenkielen morfologisesta kehityksestä on löydettävissä kolme vaihetta: esimorfologia, varhaismorfologia ja morfologian jäsentymisvaihe, joka on jo melko lähellä aikuiskieltä. Esimorfologisessa vaiheessa lapsenkieli perustuu jäljittelylle. Tässä vaiheessa lapsi lähinnä toistaa kaikkea kuulemaansa ja käyttää sanoista vain yhtä ainoaa muilta oppimaansa muotoa. Varhaismorfologiseen vaiheeseen lapsi siirtyy, kun hän alkaa sanavarastonsa karttuessa muodostaa omaa kielioppiaan ja kehittää sanoja ja taivutusmuotoja itse päättelemiensä sääntöjen ja muodostami-

ensa miniparadigmojen eli vain muutamasta taivutusmuodosta koostuvien taivutusparadigmojen pohjalta. (Mts. 20-22.)

Kolmas vaihe lapsenkielen morfologisessa kehityksessä on morfologian jäsentymisvaihe, jossa lapsi jo hallitsee kielen perustan eli esimerkiksi verbin- ja nominintaivutuksen pääpiirteissään. Tämän jälkeen lapsi ryhtyy prosessoimaan kielen rakenteita mielessään hahmottaakseen kieliopin säännöt ja niiden poikkeukset. Tässä vaiheessa lapsi yleensä noudattaa analogioissaan tiettyjä kaikille yhteisiä tendenssejä, kuten vokaalivartaloisuutta. Voi kuitenkin käydä niinkin, että lapsi menee jonkin säännön prosessoinnissa liian pitkälle ja olettaa esimerkiksi johonkin vokaalivartalaiseen sanaan konsonanttivartalon. (Laalo 2011: 20-22.)

S2-opiskelijan kielenoppimista voi verrata lapsen kielenoppimiseen. Myös S2-opiskelijat ovat aluksi jäljittelyvaiheessa, jossa kieli koostuu lähinnä muilta kuultujen ilmausten kopioinnista. Hiukan edistyttyään S2-opiskelijat päätyvät vaiheeseen, jossa he alkavat prosessoida kieltä mielessään ja tuottaa omien päätelmiensä perusteella sekä kielioppisääntöjä että analogiamuodosteita. Tästä tutkimuksesta voi myös havaita, että S2-opiskelijoiden kielenoppimisesta on löydettävissä samanlaisia tendenssejä kuin lasten kielenkehityksessä. Yhdistävä tekijä S2-opiskelijoiden ja suomenkielisten lasten välillä on esimerkiksi taipumus vokaalivartalon käyttämiseen konsonanttivartaloisissa sanoissa.⁵

⁵ Ks. analyysilukuja 4, 5 ja 6.

Morfologian suhteen kielenoppimisen voi hahmottaa kahtia jakautuneena prosessina, joka perustuu siihen, että kielenoppijat omaksuvat rakenteet toisaalta sääntöinä, toisaalta kaavamaisina malleina. Osa sanoista opitaan siis tuottamaan taivutusparadigman antaman mallin mukaan, kun taas toisia taivutetaan sääntöjen avulla. Etenkin äidinkielliset puhujat tekevät tästä johtuen usein virheitä yrittäessään taivuttaa harvinaisia sanoja sääntöjen varassa. (Martin 1995: 194-195, ks. myös Kaivapalu 2005: 56.)

Frekventit nominit äidinkiellinen kielenpuhija osaa taivuttaa intuitiivisesti oikein, mutta harvinaisten nominien kohdalla on toisin. Kielenpuhija joutuu taivuttamaan outoja sanoja paradigmamallin sijasta kielioppisääntöjen perusteella, jolloin niiden usein oletetaan virheellisesti taipuvan tavallisimman nominityypin paradigman mukaisesti. Kuten luvussa 7 todetaan, tämä ilmiö näkyy myös tämän tutkielman tuloksissa.

Taivuttaessaan esimerkiksi sanaa *käsi* äidinkiellinen suomenpuhija ei mieti, mil-laisten sääntöjen varassa sana taipuu, vaan luottaa kielitajuunsa, jonka mukaan sana *käsi* kuuluu samaan tyyppiin kuin esimerkiksi *vesi* ja taipuu kyseisen taivutuskaavan mukaisesti. Sen sijaan harvinaisemmat sanat tuottavat ongelmia, koska ne eivät ole leimautuneet mihinkään tyyppiin kuuluviksi. Kielenpuhujan täytyy muodostaa niiden taivutusmuodot kielioppisääntöjen perusteella, jolloin on vaarana, että esimerkiksi jokin vartalonmuutos tai äännevaihtelu jää huomioimatta.

2.3 Analogia kielenomaksumiskeinona

Kielenpuhujilla on taipumus yhdistää samankaltaisia rakenteita ja muotoja mielessään toisiinsa ja muodostaa niistä erilaisia päällekkäin limittyviä verkostoja. Näistä verkostoista puhujan mieleen muodostuvat kaavat, joita hän soveltaa uusiin vastaan tuleviin tapauksiin. Tätä kutsutaan analogiaksi. (Karlsson 1983: 38.)

Kun puhuja havaitsee samankaltaisuuden esimerkiksi kahden nominin taivutusmuotojen välillä, hän saattaa analogisesti olettaa muidenkin muotojen olevan samassa suhteessa samanlaiset. Analoginen päättely voi toki tuottaa myös paikkansapitäviä sääntöjä, mutta tavallisempaa on, että päättelyketjussa on varsinkin aloittelevalle kielenkäyttäjälle virhe.

Suomen kielen taivutustyyppit eivät ole yksiselitteisiä. Lähes kaikista tyypeistä löytyy jokin muoto, joka rakenteensa puolesta sopisi johonkin toiseenkin tyyppiin. Paunonen (1976: 63) mainitsee kaaviossaan esimerkkeinä muun muassa sanat *ovi* ja *nalle*, jotka yksikön genetiivin ja partitiivin perusteella voisivat kuulua samaan taivutustyyppiin (*oven* : *ovea*; *nallen* : *nallea*). Näissä kuitenkin jo yksikön nominatiivi paljastaa, ettei sama taivutuskaava tule kyseeseen.

Lapsilla analogiasta aiheutuneet virheet ovat hyvin yleisiä. Jos lapsi tuottaa esimerkiksi muodon *vesin* ('veden'), voidaan olettaa, että hän on taivuttanut harvinaiseen *vesi*-tyyppiin kuuluvaa sanaa huomattavasti yleisempään *tunti*-tyyppiin kuuluvan sanan *lasi* mukaan. Lapsen analogista päättelyä on tässä tapauksessa ohjan-

nut molempien sanojen lopussa oleva *-si*. Räisänen (1975: 257) puolestaan on havainnut omissa tutkimuksissaan, että lapset saattavat usein taivuttaa harvinaisempia *tuote*-tyypin nomineita yleisemmän *nalle*-tyypin mukaisesti. Kuten tämän tutkimuksen pohjalta voidaan huomata, ovat vastaavanlaiset päättelyketjut tavallisia myös S2-oppijoilla.

3 KIELTEN ERILAISUUS JA SAMUUS

Tämän tutkimuksen yhtenä näkökulmana ovat suomen kielen ja S2-opiskelijoiden äidinkielten väliset erot. Yhtenä perustana tulosten analyysille toimiikin kielten typologinen luokittelu.

3.1 Kielitypologinen luokittelu

Kieliä on tapana jaotella ryhmiin niiden ominaisuuksien, kuten sukulaisuussuhteiden tai maantieteellisten seikkojen perusteella. Kielten rakenteelliset ominaisuudet luovat perustan kielten typologiselle luokittelulle.

Anhavan (2005: 17) mukaan kielet on perinteisesti jaoteltu taivutuksen perusteella neljään päätyyppiin: isoloiviin, agglutinoiviin, flekteeraaviin sekä polysynteettisiin kieliin. Isolovissa kielissä sanojen taivutus on olematonta tai hyvin vähäistä, kun taas polysynteettisissä yksittäinen sana voi sisältää kokonaisen lauseen verran informaatiota. Agglutinoivat ja flekteeraavat kielet sijoittuvat näiden kahden ääripään välimaastoon: agglutinoivissa kielissä sanoja taivutetaan yhdistämällä sanavartaloihin mekaanisesti erilaisia päätteitä ja liitteitä, kun taas flekteeraavissa kielissä kieliopillisia suhteita ilmaisee päätteiden lisäksi tai niiden sijasta vartalon-sisäinen äännevaihtelu. (Mts. 18.)

Kieliä on kuitenkin mahdotonta luokitella aukottomasti ryhmiin muun muassa siitä syystä, että kielet kehittyvät jatkuvasti ja saattavat muuttua aikojen saatossa paljonkin. Ryhmittelyn sijaan onkin syytä keskittyä vain eri kielten rakenteiden välisten suhteiden tutkimiseen ja puhua tekniikoista ja rakenteista, ei kielityypeistä (Itkonen 2001, 91).

Suomen kielen affiksaatiotekniikka on agglutinoiva. Tämä tarkoittaa, että kielessä on runsaasti taivutuselementtejä ja erilaisia päätteitä, jotka liitetään sanavartaloitten perään sellaisenaan kuin palapelin palat. Agglutinoivuus ei ole kuitenkaan täysin puhdasta, sillä taivutusaineiksissa ja sanavartaloissa tapahtuu suomessa jonkinasteista äännevaihtelua, mikä taas on flekteeraaville kielille ominainen piirre. Ihannetapauksessa agglutinoivan kielen vartaloissa ja päätteissä ei tapahtuisi muutoksia.

Suomen kieli on rakenteeltaan hyvin looginen ja johdonmukainen, sillä kuten agglutinoivissa kielissä yleensäkin, suomen kielessä taivutuspäätteet ja liitteet lisätään sanavartalon loppuun mekaanisesti aina samassa järjestyksessä. Myös vartaloissa tapahtuvat muutokset ovat säännönmukaisia ja liitteiden ja päätteiden muodon mukaan pääteltävissä.

Suomen kieltä voidaankin kuvata pyramidimaisella kuviolla. Oppija kohtaa suomen kielen opiskelun alkuvaiheessa runsaasti rakenteita, jotka on opittava, jotta kommunikointi suomen kielellä onnistuisi. Kun perusrakenteet on opittu ja oppija etenee pidemmälle, kieli muuttuu helpommaksi. Esimerkiksi englannin kieli sen

sijaan muodostaa kärjellään seisovan pyramidin, koska englannin kielen rakenteet vaikeutuvat kielenopiskelijan edetessä. (Silfverberg 1996: 37–38.) Englannin kielessä kieliopillisia suhteita ilmaistaan usein paitsi päätteillä, myös vartalonsisäisen äännevaihtelun avulla. Tämä on tyypillistä flekteeraaville kielille, jollaisia esimerkiksi monet indoeurooppalaiset kielet ovat (Anhava 2005: 18).

Isoloivista kielistä hyvänä esimerkkinä voidaan pitää kiinan kieltä. Isoloivissa kielissä sanoja ei taivuteta lainkaan eikä niihin lisätä päätteitä tai liitteitä, vaan merkitykset rakentuvat sanajärjestyksen ja intonaation avulla. Kiinan kielessä on kuitenkin jo nykyään tapahtunut kehitystä puhtaasti isoloivasta agglutinoivampaan suuntaan esimerkiksi joidenkin apusanojen alettua käyttäytyä päätteiden kaltaisesti. (Anhava 2005: 17.)

3.2 Informanttien kielitaustat

Tilastokeskuksen viimeisimpien väestötilastojen mukaan Suomessa asuvista ulkomaalaisista yli kolmasosa on virolaisia, venäläisiä tai ruotsalaisia. Seuraavaksi suurimmat ryhmät muodostuvat Somalian, Kiinan, Thaimaan ja Irakin kansalaisista. (Tilastokeskus 2014.) Tästä näkökulmasta tarkasteltuna tässä tutkimuksessa onkin perusteltua perehtyä juuri esimerkiksi viron-, arabian- tai somalinkielisten kohtaamiin ongelmiin.

Tämän tutkimuksen informanttiryhmistä vain ryhmässä A kaikilla on yhteinen äidinkieli. Ryhmät B ja C koostuvat opiskelijoista, joita yhdistää äidinkielen sijaan suomen kielen kurssi. Ryhmissä B ja C informanttien äidinkielet ovatkin hyvin erityyppisiä keskenään.

3.2.1 Ryhmä A: kiina

Ryhmän A informantit ovat kaikki äidinkielenään kiinaa puhuvia. Ryhmä A koostuu kiinalaisessa yliopistossa opiskelevista nuorista, jotka tutkimukseen osallistessaan suorittivat Suomen kieli, kulttuuri ja yhteiskunta -opintokokonaisuutta vaihto-opiskelijoina Tampereen yliopistossa.

Kiina kuuluu sinotiibetiläiseen kielikuntaan. Kiinan kieli eroaa suomesta muun muassa siinä, että kiina on tonaalinen kieli, mikä tarkoittaa, että sanan merkitys muuttuu sen mukaan, millaisella intonaatiolla se lausutaan. Esimerkiksi kiinan kielen sanan *yi* merkitys voi intonaatiosta riippuen olla esimerkiksi *yksi*, *lääkäri*, *täti* tai *helppo*. (Katzner 2002 [1977]: 205.)

3.2.2 Ryhmä B: unkari, viro, ranska, puola, tšekki

Ryhmän B informantit ovat suomen kielen opiskelijoita eurooppalaisista yliopistoista. Tähän ryhmään valikoitui suomen opiskelijoita suomalais-ugrilaisten sekä

indoeurooppalaisten kielten puhujista. Ryhmän informanttien äidinkielet ovat unkari, viro, ranska, puola ja tšekki.

Suomalais-ugrilaisina kielinä unkari ja viro muistuttavat suomen kieltä jossain määrin muun muassa runsaan sijataivutuksen suhteen. Erojakin suomen, unkarin ja viron rakenteista kuitenkin löytyy: esimerkiksi kieltosana *ei* taipuu suomessa persoonan mukaan verbien tavoin, virossa ja unkarissa ei. Adjektiivit puolestaan kongruoivat pääsanansa kanssa sekä suomessa että virossa, mutta unkarissa eivät. (Anhava 2005: 36.)

Indoeurooppalaisia kieliä näiden informanttien äidinkielistä ovat ranska, puola ja tšekki, joista ranska kuuluu romaanisiin kieliin, puola ja tšekki slaavilaisiin. Indoeurooppalaiset kielet eroavat suomen kielestä muun muassa flekteeraavamman rakenteensa vuoksi. Monissa indoeurooppalaisissa kielissä esimerkiksi sijataivutus tapahtuu usein vartalonsisäisen äännevaihtelun avulla. Päätteitäkin käytetään, mutta ne sulautuvat vartaloon saumattomammin kuin agglutinoivammissa kielissä. (Anhava 2005: 56.)

3.2.3 Ryhmä C: arabia, persia, somali, bosnia, venäjä, espanja, englantia

Ryhmän C informantit ovat tamperelaisia lukiolaisia, jotka suorittavat äidinkielen ja kirjallisuuden oppimäärän sijasta S2-oppimäärää, koska heidän äidinkieltensä on jokin muu kuin suomi. Osa tämän ryhmän informanteista on asunut Suomessa lä-

hes koko ikänsä, toiset vasta muutaman vuoden. Näiden informanttien äidinkielet ovat arabia, somali, persia, bosnia, venäjä, espanja ja englanti.

Indoeurooppalaisia kieliä tämän ryhmän informanttien äidinkielistä ovat persia, bosnia, venäjä, espanja ja englanti. Persia kuuluu indoeurooppalaisten kielten indoiranilaiseen kieliryhmään, espanja romaaniseen ja englanti germaaniseen. Slaavilaisia kieliä tässä ryhmässä ovat bosnia ja venäjä.

Arabia ja somali kuuluvat afroaasialaiseen kielikuntaan, jonka alaryhmistä seemiläisiin kieliin kuuluu arabia, kuušilaisiin somali. Afroaasialaiset kielet ovat erittäin kiintoisa lisä tähän tutkimukseen, sillä arabian- ja somalinkieliset muodostavat melko suuren osan Suomessa asuvista ulkomaiden kansalaisista (Tilastokeskus 2014). Seemiläiset kielet, kuten arabia, ovat rakenteeltaan vielä paljon indoeurooppalaisia kieliä flekteeraavampia. Seemiläisissä kielissä on esimerkiksi sanojen pohjalla muutamasta juurikonsonantista muodostuva perusmerkitys, jota muunnetaan vokaalien vaihtelulla. (Anhava 2005: 113.)

4 RYHMÄ A: KIINALAISET

Seuraavassa esittelen kiinalaisten suomenopiskelijoiden vastauksista esiin nousseita seikkoja. Selkeyden vuoksi jaottelen tulokset tehtävittäin ja tarkastelen lisäksi kutakin nominityyppiä erikseen.

4.1 Nominintaivutus

Taivutustehtävä (tehtävä II, ks. liitettä 1) tuotti ryhmän A informanteille melko paljon vaikeuksia. Kokonaan osion täytti vain kymmenen informanttia viidestätoista. Kaikki viisi tämän osion kesken jättänyttä täyttivät kuitenkin seuraavat tehtävät. En siksi usko tehtävän olleen heidän mielestään liian pitkä ja uuvuttava vaan todennäköisemmin vain liian vaikea.

Informanttieni kielitaitotaso näyttääkin olevan hyvin vaihteleva, sillä jotkut suoriutuivat testistä lähes virheettää, kun taas joiltakin ei löytynyt ainoatakaan oikeaa muotoa koko lomakkeesta. Eurooppalaisen viitekehyksen taitotasoasteikolla koko informanttiryhmä on kuitenkin B1-tasoa, joten kovin suuria eroja informanttien kielitaidosta ei pitäisi löytyä.

tunti-nominit

Ryhmä A hallitsi *tunti*-tyypin nominit pääosin hyvin. Yksi yleisimmistä virheistä tämän tyypin nomineissa oli monikon genetiivin muodostaminen *nalle*-tyypin mukaisesti (ks. esim. 1 ja 2).

(1) *treeni : treenin : treeniä : *treenejen : treenejä*

(2) *tunti : tunnin : tuntia : *tuntejen : tunteja*

Tällaisia muotoja löytyi useilta. *nalle*-tyyppi on taivutusparadigmoista yksinkertaisin, sillä siinä äännevaihtelua ei tapahdu lainkaan. Se opitaan usein ensimmäisenä, minkä vuoksi kielenoppijat helposti soveltavat sen kaavoja analogisesti uusiin, outoihin sanoihin. Myös kieleen tulevat uudissanat taipuvat *nalle*-tyypin mukaan.

nalle-tyyppi ei ole kuitenkaan ainoa mahdollinen analogian lähde edellä mainittujen esimerkkien virheisiin. Voidaan myös pohtia, ovatko informantit havainneet analogian monikon genetiivin ja monikon partitiivin taivutusvartaloiden välillä. Tätä päätelmää puoltaa samankaltaisuus monikon genetiivin ja partitiivin taivutusvartaloiden (**treene*|j|en, *treene*|j|ä; **tunte*|j|en, *tunte*|j|a) välillä.

Suurempiakin virheitä lomakkeista kuitenkin löytyi: esimerkiksi yksi informanteista taivutti säännöllisesti kaikki *tunti*-tyypin nominit *kivi*-tyypin mukaisesti. Hän tosin taivutti muitakin sanoja samalla kaavalla, joten päättelin *kivi*-tyypin taivutuskaavan olevan hänellä parhaiten hallussa ja hänen sen vuoksi soveltavan sitä suu-

rimpaan osaan sanoista. Monilla oli myös taipumusta taivuttaa joitakin *tunti-*nomineista seuraavan esimerkin kaltaisesti (ks. esim. 3).

(3) *korkki : korkin : *korkkea : korkkien : *korkkia*

Edellä mainitussa tapauksessa yksikön genetiivimuoto on kenties yleisyytensä vuoksi osattu muodostaa oikein, mutta muihin muotoihin on sovellettu *kivi-*tyypin taivutuskaavaa.

***kivi-*nominit**

*kivi-*tyypin nomineissa esiintyi vain muutamia virheitä, pääsääntöisesti taivutuskaava oli hyvin kiinalaisten hallussa. Paljon horjuntaa oli esimerkiksi sanoissa *olki* ja *vyyhti* – virheitä teki kaksitoista informanttia viidestätoista. Sanat *nurmi* ja *hanhi* sen sijaan osattiin yllättävänkin hyvin, sillä näissä virheellisiä muotoja oli vain viidellä informantilla. *olki*-sanassa ongelmallista tuntui olevan niin astevaihtelu kuin taivutuskaavakin. Lomakkeista löytyi mitä erilaisimpia variantteja, kuten seuraavista esimerkeistä voi havaita. Esimerkin 4 tapauksessa yksikön genetiivi on osattu liittää taivutusvartaloltaan *kivi-*tyyppiin, mutta astevaihtelu on jäänyt pois kokonaan (ks. esim. 4).

(4) *olki : *olken : *olkia : olkien : *olkeita*

Yksikön partitiivi sen sijaan on esimerkissä 4 muodostettu *tunti*-tyypin mukaisesti, ja kenties samalla analogialla myös monikon genetiivi on mennyt oikein. Monikon partitiivi on sen sijaan yhdistetty johonkin aivan muuhun. Voisi ajatella, että informantti on yhdistänyt *olki*-sanon monikon partitiivin jostain syystä vaikkapa samalla testilomakkeella olleeseen *sade*-sanaan, jonka monikon partitiivissa on *-ta*-pääte. Esimerkissä 5 puolestaan informantti on selvästi yhdistänyt sanan oikeaan taivutustyyppiin, mutta hänellä on sen sijaan ollut ongelmia astevaihtelun kanssa (ks. esim. 5).

(5) *olki : *olken : olkea : olkien : olkia*

Esimerkin 6 tapauksessa voisi päätellä informantin yhdistäneen *olki*-sanon taivutuksen analogisesti nimen *Olli* taivutuskaavaan (ks. esim. 6).

(6) *olki : *ollin : *ollia : *ollien : *olleja*

Esimerkissä 7 oppija on kenties omaksunut oikean taivutustyyppin, koska on ymmärtänyt liittää yksikön genetiiviin niin *-e*-loppuisen taivutusvartalon kuin astevaihtelunkin – joskin virheellisenä. Ks. esim. 7.

(7) *olki : *ollen : *ollea : *olkin : olkia*

kieli-nominit

Antamiani *kieli*-tyypin sanoja osasi ryhmässä A taivuttaa oikean paradigman mukaisesti vain hyvin harva. *kieli*-tyypissä yleisin virhe oli yhdistää sanat joko *tuntit* tai *kivi*-tyypin nomineihin, ja *jousi*-sanon taivutus oli useilla informanteilla yhdistynyt analogisesti *vesi*-tyypin taivutusparadigmaan. Useimmiten oikein taivutettiin sanoja *saari* ja *lumi*, kenties niiden yleisyyden tai tuttuuden vuoksi – monelle kiinalaiselle muoto *lunta* on varmasti talven aikana tullut tutuksi.

Sanat *liemi* ja *toimi* olivat erityisen kiinnostavia tutkia, sillä näiden taivutuksessa esiintyy vaihtelua myös äidinkielisillä suomenpuhujilla. Informanttiryhmästä ainoastaan yksi oli tässä tehtävässä taivuttanut sanan *toimi* partitiivimuotoon *tointa*. Kuitenkaan sanaa *liemi* ei ollut osattu yhdistää tähän, eikä muotoa *lientä* löytynyt yhdestäkään lomakkeesta. Näiden sanojen konsonanttivartalolliset muodot osattiin kuitenkin tunnistaa seuraavassa tehtäväosiossa⁶.

vesi-nominit

vesi-tyypin nominien taivutuksesta olin positiivisesti yllättynyt. Voi olla, että ryhmälle on heidän aiemmissa opinnoissaan korostettu juuri *vesi*-tyypin taivutusta, sillä tästä nominiryhmästä virheitä löytyi poikkeuksellisen vähän. Oletin ennen tutkimuksen aloittamista, että *vesi*-tyyppi olisi opiskelijoille yksi vaikeimmista sen vartalossa tapahtuvien muutosten vuoksi, mutta kyselytestini perusteella näin ei

⁶ Ks. kohtaa 4.2 Nominatiivin muodostus

kuitenkaan ole. Erityisesti sanat *hiisi* ja *paasi* kiinnittivät huomioni, sillä näitä eivät syntyperäisetkään suomenpuhujat aina osaa taivuttaa oikein. *jälsi*-sanaa kukaan informanteista ei ollut osannut taivuttaa täysin oikein, mutta yksi oli kuitenkin oivaltanut sanan kuuluvan *vesi*-tyyppiin. Hän teki virheen vain astevaihtelussa (ks. esim. 8).

(8) *jälsi* : **jäliden* : *jälttä* : *jälsien* : *jälsiä*

***e^x*-nomininit**

e^x-nomineita taivutti täysin oikein ainoastaan kolme informanttia. Heidän lisäksi kuusi osasi taivuttaa sanoja muuten oikean kaavan mukaisesti, mutta jätti taivutusvartalon *-e*-:n pidentämättä yksikön genetiivissä (ks. esim. 9 ja 10).

(9) **saden* : *sadetta* : *sateiden* : *sateita*

(10) **hamen* : *hametta* : *hameiden* : *hameita*

Informanteista seitsemän oli taivuttanut *-e*-loppuisia sanoja yksikössä kuin *nalle*-tyyppiä. Monikossa he olivat liittäneet sanojen loppuun monikon *i*:n, ja todennäköisesti ajatelleet loppu-*e*:n nyt katoavan (ks. esim. 11 ja 12).

(11) **saden* : **sadea* : **sadin* : **sadia*

(12) **hamen* : **hamea* : **hamin* : **hamia*

Epäsanat

Taivutustehtävässä oli mukana myös viisi epäsanaa, yksi kustakin nominiryhmästä. Muodostin epäsanat valitsemalla jokaisesta ryhmästä yhden sanan, johon vaihdoin alkukirjaimen siten, että sanasta tuli merkityksetön, mutta suomen kielen mukainen. Epäsanoiksi valikoituivat *i*-loppuisista sanoista *santti* (*tunti*-tyyppi), *tuvi* (*kivi*-tyyppi), *sieli* (*kieli*-tyyppi) ja *töysi* (*vesi*-tyyppi) sekä *e*-loppuisista *kaute* (*tuote*-tyyppi).

Epäsanojen taivuttaminen onnistui informanteiltani heikosti. Sanoja *tuvi* ja *sieli* ei yksikään informantti osannut taivuttaa sen paradigman mukaan, miten olin ajatellut epäsanojen taipuvan. Myös *töysi*- ja *santti*-sanojen taivutuksen hallitsi vain kolme informanttia. Muutamilla oli taustalla ajatus oikeasta paradigmasta, mutta virhe jossakin taivutusmuodossa (ks. esim. 13).

(13) *santti* : *santin* : *santtia* : **santtejen* : *santteja*

Kyseisen muodon tuottanut informantti oli taivuttanut muitakin *tunti*-tyypin nomineja monikon genetiivissä *nalle*-tyypin mukaisesti, joten voidaan ajatella hänen kuitenkin havainneen, minkä paradigman mukaisesti *santti*-sanaa tulisi taivuttaa.

4.2 Nominatiivinmuodostus

Tehtävässä III informanttien tuli muodostaa sanan nominatiivimuoto annetun yksikön partitiivimuodon perusteella. Tästä tehtävästä suoriuduttiin vaihtelevasti: monilla oli lähes kaikki muodot oikein, toisilla taas kaikki väärin. Yllättävää oli, että sana *tointa* oli yleisesti ymmärretty sanan *toimi* partitiivimuodoksi. Aikaisemman tehtäväosion perusteella oletin, että *tointa*-muoto olisi vaikea hahmottaa, mutta jostain syystä informantit kuitenkin oivalsivat, miten muoto on rakentunut. Tämän tehtävän vastauksista löytyi runsain määrin myös täysin väriä vastauksia ja muotoja, jotka eivät tarkoita mitään.

Muutamit informantit olivat esimerkiksi analogisesti yhdistäneet kaikki *-ta*-päänteelliset muodot keskenään, hahmottaneet päätteen *t:n* osaksi sanan vartaloa ja muodostaneet sitten näiden nominatiivit lisäämällä kaikkiin vartalon loppuun *-si* (ks. esim. 14, 15 ja 16).

(14) *hiirtä* : **hiirsi*

(15) *tiiltä* : **tiilsi*

(16) *pienä* : **piensi*

Samassa tehtävässä oli myös muoto *liettä*, jonka mukaisesti informantit ovat saattaneet ajatelleet muidenkin *-ta*-päänteisten muotojen taipuvan. Ongelmallisen tästä hypoteesista tekee se, että täysin analogisesti pääteltynä sanan *liettä* perusmuodoksi tulisi siis näin ollen ajatella *lietsi* eikä *liesi*.

e^x-nominat osattiin tässä tehtävässä pääosin hyvin. Virheellisiä muotoja oli viidestatoista informantista viidellä sanoissa *vaje*, *palje* ja *toive* ja kolmella sanassa *viehe*. Lähes kaikki virheellisistä muodoista oli muodostettu analogisesti muiden tehtävässä taivutettavien sanojen mukaan *-i*-loppuisiksi. Informanteista kaksi oli puolestaan taivuttanut *-e*-loppuiset nominat oikein, mutta yhdistänyt analogisesti *-i*-loppuiset muodot *-e*-loppuisiin ja muodostanut kaikista sanoista väkisin *e*-loppuiset (ks. esim. 17, 18 ja 19).

(17) *salmea* : **salme*

(18) *kania* : **kane*

(19) *tiiltä* : **tiile*

4.3 Lauseentäydennys

Viimeisessä tehtävässä informanttien tuli täydentää lauseeseen annettu sana oikeassa muodossa. Tuloksia analysoidessani huomasin, että osa lauseista tai annetuista sanoista oli ymmärretty väärin: hyvin usein informantit vastasivat virheellisesti ”*suomalaiset tekivät jääkiekkopelissä enemmän **maal**ia kuin ruotsalaiset.*”, vaikka oikea vastaus luonnollisesti olisi ollut monikollinen *maaleja*. En merkinnyt kyseen kohtaan, tuleeko sanan olla yksikössä vai monikossa, ja ilmeisesti informanttien oli vaikea hahmottaa, kumpaa kyseisessä ilmauksessa käytetään. Määränilmausta *enemmän* lieneekin tyypillisempää käyttää yksikön partitiivin kanssa, kuten

ilmauksissa *enemmän ruokaa* tai *enemmän paperia*, joten yksiköllinen muoto saat-
taa olla informanteille tutumpi kuin monikollinen.

Yksiselitteisesti taivutustyyppivirheeksi katsottavia tapauksia oli tehtävässä myös
joitakin. Lauseesta *ethän nouse veneeseen ilman pelastusliivejä* havaitsin informant-
tieni selkeästi olettaneen *vene*-sanon kuuluvan *nalle*- eikä *tuote*-tyyppiin. Kaksi-
toista informanttia viidestätoista taivutti sanan muotoon *vene*, kuten esimerkis-
sä 20.

(20) *ethän nouse *vene* ilman pelastusliivejä!

Sanoja *liikenne*, *taide* ja *kirje* oli kuitenkin pääosin osattu taivuttaa oikean tyyppin
mukaisesti. *liikenne*-sana oli sijoitettu oikeaan tyyppiin seitsemässä, *kirje* yhdessä-
toista ja *taide* kymmenessä lomakkeessa viidestätoista. Sanoissa *liikenne* ja *taide*
virheelliset muodot olivat *nalle*-tyypin mukaisia (*liikenneä*, *taidea*), kun puolestaan
kirje-sanon virheet olivat lähinnä vääriä sijamuotoja.

Useilla oli tehtävässä ongelmia sen suhteen, missä sijamuodossa annettu sana tuli
lauseeseen lisätä. Olin muutamiiin kohtiin lisännyt maininnan siitä, mikä sijamuoto
sanasta oli tarkoitus muodostaa, mutta hyvin suuressa osassa näistäkin sijamuodot
olivat silti vääriä. Lausetäydennystehtävästä jäi kuitenkin hyvä yleisvaikutelma.
Taivutustyyppivirheitä ei ollut niin paljon eivätkä ne olleet niin suuria kuin kah-
dessa aikaisemmassa tehtäväosiossa. Uskon tämän johtuvan ainakin osittain kon-

tekstin vaikutuksesta: oppijan on ehkä helpompi tunnistaa oikea muoto, jos ympärillä on sanoja, joita voi käyttää päättelyn tukena.

4.4 Merkittävimmät löydökset

Kiinalaiset suomenopiskelijat suoriutuivat taivutustestistä pääosin melko hyvin. Taivutustestin tuloksista löytyi kuitenkin muutamia useilla informanteilla samankaltaisina toistuvia virhepäätelmiä ja analogisesti muodostettuja rakenteita.

Tulokset olivat hyvin odotustenmukaisia, sillä aiempien tutkimusten pohjalta oli oletettavissa, että S2-opiskelijat muun muassa pyrkivät taivuttamaan vaikeammin taipuvia sanoja ainakin osittain *nalle*-tyypin taivutuskaavan mukaisesti. *nalle*- ja *tunti*-nimityypit ovat produktiivisia ja yleisiä nimityyppejä. Niiden yleisyyden ja yksinkertaisuuden vuoksi niin suomenopiskelijat kuin myös suomenkieliset lapset morfologian jäsentymisen vaiheessa tavallisesti olettavat useiden sanojen taipuvan *nalle*- ja *tunti*-tyyppien mukaisesti.

Edellä esitellyistä tuloksista voi todeta, että myös kiinalaisille suomenopiskelijoille on tyypillistä suosia tietyissä sijamuodoissa *nalle*-tyypin taivutusparadigmaa muihin nimityyppeihin kuuluvien sanojen kohdalla. On myös tavallista, että *i*-loppuisia *kivi*-, *kieli*- ja *vesi*-tyyppien sanoja pyritään ainakin joidenkin sijamuotojen osalta sijoittamaan yksinkertaisemmin taipuvaan *tunti*-tyyppiin.

Toinen monille informanteille tyypillinen ongelma, joka nousi aineistosta esiin, on monikon genetiivin virheellinen muodostaminen. Nominityypistä riippumatta monikon genetiivi vaikuttaisi aiheuttavan ongelmia monille S2-opiskelijoille. Monikon genetiivin mahdollisten päätevarianttien runsaus ja monenlaiset sanavartalossa tapahtuvat äännevaihtelut aiheuttavat sen, että suomenopiskelijan on haastavaa yrittää tuottaa oikeanlainen muoto useiden vaihtoehtojen joukosta, vaikka kyseisen sanan taivutusparadigma periaatteessa olisikin hallussa.

Kolmanneksi aineistosta on havaittavissa tendenssi vokaalivartaloisuuden suosimiseen. Tämän voi ainakin osittain selittää jo edellä mainittu myös useiden tutkijoiden havaitsema pyrkimys sijoittaa muiden nominityyppien sanoja *nalle-* ja *tunti-*tyyppeihin, joiden sanoilla ei ole konsonanttivartaloa.

5 RYHMÄ B: YLIOPISTO-OPISKELIJAT

Tässä luvussa tarkastelen eurooppalaisten yliopisto-opiskelijoiden kyselytuloksista esiin nousseita seikkoja. Kuten edellä, perehdyn tässäkin luvussa tuloksiin tehtävätyyppi kerrallaan.

5.1 Nominintaivutus

Yliopisto-opiskelijoista koostuva informanttiryhmä onnistui taivutustestissä melko hyvin. Informanteista eniten ongelmia ilmeni unkarilaisilla, puolalaisilla ja tšekkiläisillä. Taivutustestin tuloksista voi päätellä, että ryhmän A kiinalaisilla haasteet ovat erityyppisiä kuin tämän ryhmän B informanteilla.

tunti-nominit

Ryhmän B informantit hallitsivat nominintaivutustestissä *tunti*-tyypin nominit hyvin. Ongelmia aiheuttivat ainoastaan monikon genetiivimuodot neljällä unkarilaisella ja kahdella puolalaisella informantilla (ks. esim. 21, 22 ja 23).

(21) *treenin* : **treeneiden* : *treeniä* : *treenejä*

(22) *tyyppi* : *tyypin* : **tyyppeitten* : *tyyppiä* : *tyyppien*

(23) *tunnin* : **tunteiden* : *tuntia* : *tunteja*

Esimerkissä 23 informantti lieenee yhdistänyt sanan *tunti* genetiivimuodon analogisesti sanan *tunne* genetiivimuotoon, vaikka muilta osin onkin hallinnut sanan taivutusparadigman. Unkarilaisilla ilmeni myös muita samankaltaisia virhepäätelmiä. Esimerkissä 24 informantti on puolestaan yhdistänyt *korkki*-substantiivin ja *korkea*-adjektiivin, minkä tuloksena *korkki*-sanaa taivuttaessa mukaan on eksynyt sanan *korkea* taivutusmuotoja.

(24) *korkki* : *korkkien* : **korkeiden* : *korkkia* : **korkeita*

On mielenkiintoista huomata, että esimerkin 24 tapauksessa informantti on alun perin osannut muodostaa monikon genetiivin ja yksikön partitiivin oikein, mutta harhautunut yrittäessään taivuttaa sanaa muihin sijamuotoihin.

Unkarilaisille, puolalaisille ja ranskalaisille vaikeuksia tuotti lisäksi monikon partitiivimuoto. Neljä informanttia viidestätoista oli tuottanut monikon partitiivin liitämällä taivutuspäätteen suoraan sanan perusmuotoon, kuten esimerkeistä 25, 26 ja 27 voi todeta.

(25) *treeni* : **treenijä*

(26) *korkki* : **korkkija*

(27) *peili* : **peilijä*

Edellä mainituista esimerkeistä voi päätellä, että informantit ovat hallinneet *nalle*-tyypin monikon partitiivin ja muodostaneet tässä *tunti*-tyyppiin kuuluvien sanojen monikon partitiivin noudattaen *nalle*-tyypin kaavaa.

***kivi*-nomininit**

kivi-tyypin nomininit eivät tuottaneet taivutustestissä juurikaan vaikeuksia informanteille. Eniten hankaluuksia oli puolalaisilla, jotka eivät hallinneet sanojen äännevaihtelua. Osa ongelmista on selitettävissä yksinkertaisesti analogisella *tunti*-tyypin taivutusparadigman noudattamisella, kuten esimerkeissä 28 ja 29.

(28) *olki* : **olin* : **oleiden* : *olkia* : **olkeja*

(29) *rupi* : **ruvin* : **ruvien* : *rupia* : **rupeja*

Unkarilaisista informanteista kahdella oli ongelmakohtana monikon genetiivi, mikä oli havaittavissa jo edellä käsiteltyjen *tunti*-tyypin nominienkin kohdalla. Esimerkistä 30 voi havaita, että vaikka taivutuskaava onkin informantilla pääpiirteissään hallussa, monikon genetiivi tuottaa ongelmia.

(30) *vyyhti* : **vyyhden* : **vyyhteiden* : *vyyhtiä* : *vyyhtejä*

Kaikkiaan *kivi*-tyypin nominien taivuttaminen onnistui informanteilta hyvin. Testin tuloksista voi päätellä, että monet informanteista pyrkivät taivuttamaan *kivi*-tyypin nomineita produktiivisen ja yleisen *tunti*-tyypin mukaan. Toisaalta monet

tämän ryhmän informanteista hallitsivat *kivi*-tyypin taivutusparadigman, mutta eivät välttämättä jokaista paradigman sijamuotoa.

kieli-nominit

kieli-tyyppiin kuuluu muun muassa sellaisia kiinnostavia sanoja kuin *liemi* ja *toimi*. Odotustenmukaisesti sanan *toimi* taivuttamisessa ilmeni horjuvuutta etenkin unkarinkielisillä informanteilla. Suurin osa informanteista oli taivuttanut sanan *tunti*-tyypin mukaisesti, kuten esimerkissä 31.

(31) *toimi : *toimin : toimien : toimia : *toimeja*

Osa taas oli hahmottanut sanan oikean paradigman, mutta erehtynyt monikon sijamuodoissa. Ks. esim. 32 ja 33.

(32) *toimi : toimen : toimien : tointa : *toimeja*

(33) *toimi : toimen : toimien : *toimetta : *toimeita*

Sana *toimi* on natiiveillekin haastava jo konsonanttivartalaisuutensa, mutta myös harvinaisuutensa ja vanhahtavuutensa vuoksi. Kuten jo edellä luvuissa 4.1 ja 4.2 mainitsin, myös kiinalaisten tuloksista oli havaittavissa tendenssi vokaalivartaloisen partitiivimuodon käyttöön tämän nominin kohdalla.

Kiintoisa ilmiö tämän nominityypin kohdalla oli monikon partitiivin taivuttaminen *tunti*- tai *nalle*-tyypin mukaan. Monet informanteista osasivat taivuttaa sanat muuten oikein, mutta tekivät virheen monikon partitiivissa. Tällaista ilmeni joillakin informanteilla säännönmukaisesti kaikissa *kieli*-tyypin nomineissa. Ks. esim. 34, 35 ja 36.

(34) *uni : unen : unien : unta : *uneja*

(35) *ääni : äänen : äänien : ääntä : *äänijä*

(36) *saari : saaren : saarien : saarta : *saareja*

jousi-nomini oli ongelmallinen unkarilaisille, puolalaisille ja tšekkiläisille. Puolet koko ryhmän B informanteista taivutti tämän nominin *vesi*-tyypin mukaisesti, kuten esimerkissä 37.

(37) *jousi : *jouden : jousien : *joutta : jousia*

Analogiaa on tässä ohjannut sanan lopussa oleva *-si*. Sama ilmiö oli havaittavissa myös ryhmän A taivutustestin tuloksissa, kuten edellä esittelin.⁷

***vesi*-nomininit**

Ryhmä B onnistui taivuttamaan *vesi*-tyypin nomineita yllättävän hyvin. Ainoat ongelmat ilmenivät sanan *jälsi* taivutuksessa, mikä selittyy sanan harvinaisuudella.

⁷ Ks. lukua 4.1 Nominintaivutus.

jälsi-sanana taivutettiin täysin oikein ainoastaan yksi tämän ryhmän informanteista. Lisäksi kahdella informantilla oli taivutuksen taustalla kyllä oikea paradigma, mutta vaikeuksia tuotti astevaihtelu (ks. esim. 38 ja 39).

(38) *jälsi* : **jälden* : *jälsien* : *jälttä* : *jälsiä*

(39) *jälsi* : **jälsen* : *jälsien* : **jälstä* : *jälsiä*

Esimerkistä 38 voi havaita kiinnostavan seikan. *jälsi*-sanana lopussa oleva *-si* on informantilla muuttunut muotoon *-de*. Ilmiölle voi löytää selityksen kielihistoriasta, ajalta jolloin sananloppuinen *-ti* alkoi kehittyä muotoon *-si*. Kehityksen aikana ennen lopullista *-si*-muotoon päätymistä sanoissa ilmeni erilaisia variantteja, ja jossakin vaiheessa ennen nykymuotoon muuttumista *jälden* lieneekin ollut oikea genetiivimuoto sanalle *jälsi*.

***e^x*-nominat**

tuote-nominat osattiin pääosin hyvin. Näiden nominien kohdalla oli yllättävää huomata, että toisin kuin kiinalaiset ryhmässä A, ryhmän B informantit eivät taivuttaneetkaan sanoja *nalle*-tyypin mukaan, vaan hahmottivat sanat jäännösloput keellisiksi *tuote*-tyypin sanoiksi.

Ainoastaan puolan- ja tšekinkieliset informantit tekivät näissä nomineissa yksittäisiä virheitä. Ongelmia aiheutti erityisesti monikon genetiivi ja partitiivi sekä vartalossa tapahtuva astevaihtelu yksikön genetiivimuodossa (ks. esim. 40, 41 ja 42).

(40) *purje : *purren : *purrien : purjetta : purjeita*

(41) *purje : *purkeen : *purkejen : purjetta : purjeita*

(42) *jyrkänne : *jyrkanten : *jyrkántien : jyrkännettä : *jyrkänneitä*

Epäsanat

Kiinalaisten informanttien tekemien taivutustestien pohjalta oli oletettavissa, että epäsanojen taivuttaminen olisi haasteellista muillekin informanteille. Tästä poiketen lähes kaikki informanttiryhmässä B osasivatkin taivuttaa epäsanvoja siten kuin oli tarkoitus. Ongelmalliseksi koitui *kieli*-tyypin epäsanajan *sieli* yksikön partitiivimuoto. *kieli*-tyypissä yksikön partitiivi muodostetaan konsonanttivartalosta, joten on ymmärrettävää, että informantit pyrkivät taivuttamaan sanan *sieli* vokaalivartalosisena. Vastaavanlainen ongelma näkyy myös *vesi*-tyypin epäsanassa *töysi*, joka tuotti samankaltaisia vaikeuksia konsonanttivartalon vuoksi yksikön partitiivissa. Ks. esim. 43 ja 44.

(43) *sieli : sielen : sielien : *sieleä : sieliä*

(44) *töysi : töyden : *töydien : *töyteä : *töytejä*

Epäsanoissa eniten ongelmia oli ranskalaisilla ja puolalaisilla informanteilla. Heistä suurin osa ei hahmottanut yhdenkään epäsanankohdalla, minkä paradigman mukaan niitä olisi tullut taivuttaa. Ranskalaisista informanteista kaksi oli jopa jättänyt vastaamatta osaan epäsanojen taivutustehtävistä.

5.2 Nominatiivinmuodostus

Nominatiivinmuodostustehtävässä informantit onnistuivat pääosin hyvin. *tunti*-tyypin nomineista koko ryhmä osasi muodostaa nominatiivin oikein. *kivi*-tyypin nomineissa sen sijaan esiintyi yksittäisiä virheellisiä muotoja (ks. esim. 45 ja 46).

(45) *savea* : **save*

(46) *siipeä* : **siipe*

Vironkielinen informantti puolestaan oli muodostanut kolmesta *kivi*-tyypin nominista *e*-loppuisen nominatiivin (ks. esim. 47, 48 ja 49). *kivi*-tyypin nomineita oli tässä tehtävässä kaikkiaan vain neljä, joten kolme virheellistä muodostaa niistä hyvin suuren osan.

(47) *savea* : **save*

(48) *salmea* : **salme*

(49) *siipeä* : **siive*

Päinvastoin kuin kiinalaisilla, tämä informanttiryhmä ei ollut hahmottanut *tointa*-partitiivimuotoa sanan *toimi* taivutusmuodoksi. Puolet informanttiryhmästä muodosti nominatiiviksi sanan *toini*. *kieli*-tyypin nominit olivat kuitenkin muilta osin hyvin informanttien hallussa.

vesi-tyypin nominit olivat vaikeimpia ranskalaisille. He eivät onnistuneet muodostamaan ainuttakaan oikeaa nominatiivimuotoa *vesi*-tyypin sanoista (ks. esim. 50, 51, 52 ja 53).

(50) *kautta* : **kauti*

(51) *vartta* : **vari*

(52) *kynttä* : **kyntti*

(53) *liettä* : **lie*

Partitiivi *liettä* oli ongelmallinen suurelle osalle koko informanttiryhmää. Informanteista puolet oli muodostanut sanan nominatiiviksi virheellisesti joko *lie*, *liki* tai *liete*. Nomini *liesi* saattaakin olla nykykielessä niin harvinainen, etteivät informantit tunnistaneet sitä partitiivimuodon taustalta, vaan hakivat nominatiiviksi mielestään sopivimman edes jossain määrin tutun sanan.

tuote-nomineissa eniten virheitä tekivät unkarilaiset informantit, muut tässä ryhmässä hallitsivat nominityypin ja sen taivutusparadigman hyvin. Tässä tehtävässä unkarilaisten ongelmaksi koitui nominatiivimuodon loppuvokaali. Yli puolet unkarilaisista oli taivuttanut sanat nominatiiviin muodostaen sanasta *-i*-loppuisen. Ku-

ten esimerkeistä 54 ja 55 voi nähdä, ongelmia unkarilaisille tuottivat myös niin astevaihtelu kuin sanojen vartalotkin.

(54) *paljetta* : **palke*

(55) *toivetta* : **toivi*

5.3 Lauseentäydennys

Lauseentäydennystehtävän tuloksista on havaittavissa sama ilmiö kuin informanttiryhmän A kohdalla. Osa lauseista vaati nominin tiettyyn sijamuotoon, eivätkä informantit olleet aina ymmärtäneet, missä muodossa sana tulee lauseeseen. Kiinalaisista poiketen tämän ryhmän informantit olivat kuitenkin esimerkiksi huomanneet, että lauseessa *suomalaiset tekivät jääkiekkopelissä enemmän maaleja kuin ruotsalaiset* sana *maali* tuleekin monikon partitiivimuotoon eikä yksikköön.

Haastavimpia tässä tehtävässä näyttävät olleen *kivi*- ja *vesi*-tyypin nominit. Erityisesti unkarin- ja puolankielisille informanteille tuotti vaikeuksia *kivi*-sanin monikon partitiivi sekä *suksi*-sanin monikon adessiivi. Ks. esim. 56 ja 57.

(56) *kivi* : **kivejä*

(57) *suksi* : **sukseilla*

Tällaisia taivutusvirheitä teki puolet unkarin- ja puolankielisistä informanteista. Molemmissa tapauksissa monikon sijamuoto on oletettu *tunti*-tyypin kaltaiseksi.

tuote-tyypin nomineista on huomionarvoista mainita erityisesti nomini *vene*. Lauseentäydennystehtävässä informanttien tuli sijoittaa sana *vene* lauseeseen *ethän nouse veneeseen ilman pelastusliivejä*. Kuten luvussa 4.3 esitin, kiinalaisista valtaosa hahmotti *vene*-nominin *nalle*-tyyppiin kuuluvaksi ja taivutti sen siten monikon illatiivissa virheellisesti muotoon *veneen*. Tässä ryhmässä vastaavaa ongelmaa ei ilmennyt kuin neljällä informantilla viidestätoista.

5.4 Merkittävimmät löydökset

Yliopisto-opiskelijoista koostuvan informanttiryhmä B:n taivutustestituloksista voi havaita kiinnostavia ilmiöitä. Kieliryhmittäin tarkasteltuna on nähtävissä, että eniten ongelmia oli unkarilaisilla ja puolalaisilla suomenopiskelijoilla. Kuten kiinalaisillakin, monella tämänkin ryhmän informanteista tyypillinen virhe oli sanan sijoittaminen *tunti*- tai *nalle*-tyyppiin näiden ryhmien yksinkertaisuuden ja produktiivisuuden vuoksi. Osittain tästä johtuen monet virheellisistä muodoista olivat vokaalivartaloisia, kuten olikin odotettavissa. Konsonanttivartalo koetaan monesti hankalaksi ja vieraaksi, minkä vuoksi suomenopiskelijat usein pyrkivät muodostamaan taivutusmuodot väkisin vokaalivartalon pohjalta.

Monissa nominiryhmissä runsaasti horjuvuutta aiheuttivat monikon genetiivimuodot. Useat informantit taivuttivat nomineita monikon genetiiviin virheellisesti, vaikka sanan muut sijamuodot olivatkin oikein. Useiden informanttien tuloksista onkin pääteltävissä, että pelkän taivutusparadigman hallinta ei tarkoita sitä, että nominin kaikki sijamuodot olisivat hallussa.

Hiukan yllättäen monet informanteista tulivat sanoja taivuttaessaan sijoittaneeksi sanojen paradigmaan kokonaan muiden sanojen taivutusmuotoja. Erityisesti unkarilaiset tekivät tämäntyyppisiä virheitä. Yksi informanteista esimerkiksi taivutti sanaa *korkki* yksikön genetiivissä ja partitiivissa oikein, mutta muodostikin monikon genetiivin ja partitiivin sanasta *korkea*.

6 RYHMÄ C: LUKIOLAISET

Seuraavassa nostan esiin tehtävittäin jaoteltuna kiintoisimpia ilmiöitä lukiolaisten kyselylomakevastauksista.

6.1 Nominintaivutus

Lukiolaisista koostuva informanttiryhmä C osoitti taivutustestin perusteella hallitsevansa nominintaivutuksen melko hyvin. Ongelmia ilmeni tämän ryhmän informanteista eniten arabiankielisillä.

tunti-nominit

Informanttiryhmä C hallitsi taivutustestini perusteella *tunti*-tyypin nominit hyvin. Ongelmia oli ainoastaan espanjankielisellä informantilla, joka taivutti suurta osaa *tunti*-tyypin nomineista esimerkkien 58, 59 ja 60 kuvaamalla tavalla.

(58) *tunti : tuntien : *tunteiden : tuntia : tunteja*

(59) *sinappi : sinappien : *sinappeiden : sinappia : sinappeja*

(60) *treeni : treenin : *treeneiden : treeniä : treenejä*

Tällä informanttiryhmällä ei ollut monikon partitiivien suhteen samanlaista ongelmaa kuin edellä esitellyllä ryhmällä B, jonka jäsenistä neljä muodosti monikon partitiivin suoraan sanan perusmuodosta (*peilijä, treenijä*). Ongelmia kuitenkin syntyi useilla informanteilla astevaihtelun suhteen, kuten esimerkeistä 61 ja 62 voi havaita.

(61) *korkki : korkin : *korkien : *korkia : *korkijan*

(62) *tyyppi : tyypin : *tyypien : tyyppiä : *typejä*

Pääosin tämä informanttiryhmä osasi taivuttaa *tunti*-tyypin nominit oikein. Voidaankin olettaa, että yksinkertaisen taivutuskaavan sekä nominityypin yleisyyden ja produktiivisuuden ansiosta lukiolaiset ovat omaksuneet tämän nominityypin taivutusparadigman hyvin.

***kivi*-nomininit**

kivi-nominityyppi osoittautui lukiolaisryhmälle nominintaivutustehtävässä kaikista nominityypeistä haasteellisimmaksi. Erityisesti astevaihtelu sekä monikon genetiivimuodot tuottivat informanteille paljon ongelmia. Esimerkiksi sanasta *olki* informantit muodostivat hyvin monenlaisia variantteja (ks. esim. 63, 64 ja 65).

(63) *olki : *olken : *olkijen : *olkita : *olkiä*

(64) *olki : *olgin : *olgijen : *olgia : *olgija*

(65) *olki : *olkin : olkien : olkia : *olkija*

Edellä mainituista esimerkeistä voi päätellä, että *olki*-sanon taivuttamisen vaikeus perustuu osin astevaihteluongelmiin. Esimerkissä 63 informantti on pyrkinyt oikeaan taivutusparadigmaan, mutta erehtynyt partitiivimuodoissa. Esimerkeissä 64 ja 65 sen sijaan ongelman on aiheuttanut väärä taivutuskaava.

Yksi arabiankielinen informantti muodosti lähes kaikkien *kivi*-tyypin sanojen taivutusmuodot siten, että monikkomuodoissa oli *-o-* ennen sijapäätetä (ks. esim. 66 ja 67).

(66) *hanhi : hanhen : *hanhojen : hanhia : *hanhoja*

(67) *rupi : *rupen : *rupojen : rupia : *rupoja*

Informantti lienee yhdistänyt nämä nominit *a*-loppuisiin nomineihin, joiden loppu-*a* muuttuu monikon genetiivissä ja partitiivissa *o*:ksi (esim. *laiva : laivoja*).

kieli-nominit

Tämän ryhmän nomineihin kuuluvat sellaiset harvinaiset, konsonanttivartaloiset nominit kuin *toimi* ja *liemi*. Eritoten arabiankieliset olivat vaikeuksissa tämän ryhmän nominien kanssa.

Yksi informantti taivutti tämän tyypin nomineita monikossa samaan tapaan kuin edellä esiteltyjä *kivi*-nomineita (*olki : *olkijen*; ks. esim. 63 edellä)

Esimerkeistä 68 ja 69 näkyy, että informantti on taivuttanut nämä *kieli*-tyypin nomininit monikon genetiivissä ja partitiivissa samalla tavoin väärin.

(68) *uni : *unin : *unijen : unta : *uneita*

(69) *liemi : liemen : *liemijen : *liemettä : *liemeitä*

Kyseinen informantti onnistui taivuttamaan tämän ryhmän nomineista ainoastaan yhden täysin oikein (ks. esim. 70), yhden nominin kohdalla hän teki virheen vain monikon genetiivissä (ks. esim. 71).

(70) *lumi : lumen : lumien : lunta : lumia*

(71) *saari : saaren : *saarijen : saarta : saaria*

Näiden sanojen tavallisuuden vuoksi voi olettaa, että informantti on onnistunut taivutuksessa, koska sanat ovat olleet hänelle riittävän tuttuja arkipuheesta.

vesi-nomininit

Kaikille tämän ryhmän informanteille olivat vaikeita sanat *jälsi*, *hirsi* ja *korsi*. Kiintoisa ilmiö oli, että yksi arabiankielinen informantti osasi taivuttaa nomineita *jälsi* ja *hiisi* täysin oikein, mutta erehtyi nominin *hirsi* yksikön genetiivin ja monikon partitiivin kohdalla (ks. esim. 72).

(72) *hirsi : *hirsien : hirsien : hirttä : *hirttöjä*

Nominista *korsi* yksikään informantti ei osannut muodostaa oikeita taivutusmuotoja. Useimmat virheet ilmenivät yksikön genetiivi- ja partitiivimuodoissa, joissa esiintyykin eniten äännevaihtelua. Sanan *korsi* partitiivi tulisi muodostaa konsonanttivartalosta, mikä on tuottanut ongelmia koko informanttiryhmälle. (Ks. esim. 73, 74 ja 75.)

(73) *korsi* : **korsin* : *korsien* : **korsia* : **korsoja*

(74) *korsi* : **korsen* : *korsien* : **korsea* : *korsia*

(75) *korsi* : **korsin* : **korseiden* : **korsia* : **korseja*

Yksi informanteista, äidinkieleltään englantilainen, osasi taivuttaa muut tämän ryhmän nominit virheettömästi, mutta erehtyi juuri sanan *korsi* taivutuksessa yksikön genetiivin osalta (ks. esim. 76).

(76) *korsi* : **korsen* : *korsien* : *kortta* : *korsia*

e^x-nomininit

tuote-tyypin nominien taivuttaminen sujui lähes virheettä kaikilta muilta paitsi arabiankielisiltä informanteilta. Muilla tässä nominityypissä esiintyvät virheet olivat yksittäisiä astevaihtelun ongelmia, mutta arabiankielisillä vaikeuksia ilmeni kaikissa tämän tyypin sanoissa niin astevaihtelun kuin sijapäätteiden ja sanavartaloidenkin suhteen.

Esimerkeistä 77, 78 ja 79 voi havaita, että useimmat informantit eivät huomanneet, että yksikön genetiivimuodossa sanan loppu-*e:n* tulisi pidentyä *-ee:ksi*.

(77) *sade : *saten : *satojen : *satetta : *sadeja*

(78) *perhe : *perhen : *perhien : perhettä : *perhiä*

(79) *jyrkänne : *jyrkänten : *jyrkännijen : *jyrkätä : *jyrkantiä*

Esimerkissä 79 informantti on taivuttanut sanaa *kieli*-tyypin mukaan, mikä on kiinnostavaa erityisesti yksikön partitiivin pohjana olevan konsonanttivartalon vuoksi. Tässä tutkimuksessa on havaittu tendenssi vokaalivartalon suosimiseen sellaisissakin muodoissa, jotka kuuluisi muodostaa konsonanttivartalosta. Tästä syystä on kiintoisaa huomata, että ilmiö esiintyy joillakin päinvastaisena.

Epäsanat

Epäsanoja tämän ryhmän informantit taivuttivat melko heikosti. Pääosin paradigman mukaisesti informantit taivuttivat *tunti*-tyypin epäsanana *santti* sekä *vesi*-tyypin epäsanana *töysi*. Sen sijaan *kivi*-, *kieli*- ja *tuote*-tyypin epäsanoina taivuttaessa hankaluuksia ilmeni yhtä lukuunottamatta kaikilla tämän ryhmän informanteilla. Esimerkin 80 tapauksessa informantti on yhdistänyt *kivi*-tyypin pohjalta muodostetun *tuvi*-epäsanana *tuote*-tyypin taivutusparadigmaan.

(80) *tuvi : tuven : *tuveiden : *tuvat : *tuveita*

Esimerkeistä 81, 82 ja 83 puolestaan voi havaita, että *tuote*-tyypin epäsanaa *kaute* informantit eivät ole osanneet sijoittaa oikeaan taivutustyyppiin. Epäsanasta *kaute* informantit muodostivat monenlaisia taivutusvariantteja.

(81) *kaute* : **kauden* : **kaudien* : **kautia* : **kautoja*

(82) *kaute* : **kauten* : **kauteiden* : **kautia* : **kauteja*

(83) *kaute* : **kauden* : **kauttijen* : **kautta* : **kautia*

6.2 Nominatiivinmuodostus

Nominatiivinmuodostustehtävä osoittautui ryhmälle C helpommaksi kuin ryhmille A ja B. *tunti*-tyypin nomineista lukiolaisryhmän kaikki jäsenet yhtä lukuun ottamatta osasivat muodostaa oikean nominatiivimuodon. Virheitä tämän informantti-ryhmän jäsenet tekivät eniten *vesi*-tyypin sanoissa muodostaessaan muun muassa sanojen *kynsi* ja *liesi* nominatiiviksi *-ti*-loppuisen muodon (*kynti*, *lieti*). *kivi*-tyypin sanoista tässä tehtävässä ongelmallisia sen sijaan olivat sanat *savi* ja *salmi*, joista osa informanteista muodosti *e*-loppuisen nominatiivimuodon (*save*, *salme*).

kieli-tyypin sanoista odotetusti *toimi* oli nomini, jonka nominatiivimuotoa informantit eivät partitiivin pohjalta löytäneet. Kaikki informantit tarjosivat sanan nominatiivimuodoksi sanaa *toini* tai *tointi*. Myös *tuote*-tyypin nomineista vain yksi,

viehe, tuotti muutamalle informanteille vaikeuksia, muiden sanojen nominatiivimuodon osasivat muodostaa kaikki ryhmän informantit.

6.3 Lauseentäydennys

Lauseentäydennystehtävässä informanttiryhmän C jäsenet onnistuivat hyvin. Toisin kuin ryhmillä A ja B, tämän ryhmän jäsenillä ei ollut vaikeuksia ymmärtää, missä sijamuodossa sanat tulee lauseeseen sijoittaa. Ainoat sijamuotovirheet esiintyivät lauseessa *jussilla oli mökki saarella*, johon osa informanteista sijoitti *saari*-sanan yksikön adessiivimuodossa. Tutkimuksen kannalta tämä sijamuotovirhe ei tuottanut ongelmia, koska sekä adessiivi että inessiivi muodostetaan saman taivutusvartalon pohjalta.

Lauseessa *suomalaiset tekivät jääkiekkopelissä enemmän maaleja kuin ruotsalaiset* tämänkään ryhmän informanteilla ei ilmennyt samanlaista ongelmaa kuin ryhmässä A, jossa valtaosa taivutti sanan *maali* yksikön partitiivimuotoon. Muutkin *tuntityypin* sanat osattiin tässä ryhmässä taivuttaa oikean taivutusparadigman mukaan. Sen sijaan, kuten muiden informanttiryhmien tulosten perusteella olikin odotettavissa, lukiolaisryhmän jäsenistä puolet taivutti *vene*-sanaa *nalle*-tyypin mukaisesti. Muut *tuote*-tyypin nomineista informantit kuitenkin osasivat taivuttaa täysin oikein. Voi toki pohtia, vaikuttaako tähän se, että sanasta *vene* tuli muodostaa illatiivimuoto, kun taas muista *tuote*-nomineista vaadittiin partitiivi, joka lienee informanteille tutumpi ja arkipuheessa yleisempi sijamuoto.

6.4 Merkittävimmät löydökset

Lukiolaisten muodostama informanttiryhmä C onnistui taivutustestissä hyvin. Kiinnostavaa on, että lukiolaiset tekivät taivutustestissä vähemmän virheitä kuin ryhmän A kiinalaiset ja ryhmän B yliopisto-opiskelijat. Lukiolaisryhmä on ainoa, jonka jäsenet ovat asuneet Suomessa useita vuosia. Todennäköisesti suomenkielisen yhteisön jäsenenä eläminen on vaikuttanut opiskelijoiden kielitaitoon niin, että oikeat sijamuodot osataan, vaikka taivutuskaavat tai sijamuotojen muodostamissäännöt eivät olisikaan kunnolla hallinnassa.

Tuloksia analysoimalla voi huomata, että suurimmat ongelmat taivutusmuotojen suhteen ilmenivät arabiankielisillä informanteilla. Edelliseen viitaten voisi pohtia, onko tähän vaikuttavana tekijänä ollut se, että arabialaisilla on Suomessa usein hyvin tiivis oman kulttuurin jäsenten muodostama yhteisö. Näin ollen arabialaiset puhuvat vapaa-ajallaan enemmän omaa äidinkieltään kuin suomea. Kaikilla muunkielisillä ei vastaavanlaista yhteisöä ole, joten muilla suomen kielen käyttö lienee runsaampaa.

7 VERTAILURYHMÄ: SUOMALAISET

Tässä luvussa esittelen, millaisia tuloksia suomenkieliselle vertailuryhmälle teettämäni kyselytutkimus tuotti. Kuten aikaisemmin luvuissa 4, 5 ja 6, käsittelen tulokset tässäkin luvussa tehtävä kerrallaan eri nominityypit toisistaan erotellen.

7.1 Nominintaivutus

Kuten oli odotettavissa, natiivit informantit suoriutuivat taivutustestistä pääosin moitteetta. Ongelmia ilmeni vain harvinaisimpien nominien kohdalla, mikä selittyy näiden nominien vähäisellä käytöllä, kuten aiempana luvussa 2.2 todettiin.

Nominintaivutustehtävässä lähes kaikki virheet tehtiin sanoissa *jälsi*, *paasi*, *hiisi* ja *sysi*. Nämä nominit ovat arkipuheessa niin vieraita, että niiden taivuttaminen aiheuttaa natiiveille suomen kielen puhujille runsaasti ongelmia. Sanat saattavat olla suomalaisille jostakin yhteydestä perusmuodossaan tuttuja (esim. *sysipimeä*), mutta taipuneisiin muotoihin kaikki eivät välttämättä ole törmänneet koskaan. Yli puolet, eli kuusitoista tämän ryhmän informanteista oli taivuttanut *jälsi*-sanaa *tuntityypin* mukaisesti (ks. esim. 84).

(84) *jälsi* : **jälsin* : **jälsiä* : *jälsien* : **jälsejä*

Oikea muoto (*jälsi : jällen : jälttä : jälsien : jälsiä*) näyttää siis olevan vieras suurelle osalle nykysuomen puhujia. Myös muita variaatioita *jälsi*-sanon taivutuksesta esiintyi (ks. esim. 85, 86 ja 87).

(85) *jälsi : *jälsen : *jälseä : jälsien : jälsiä*

(86) *jälsi : *jälsen : jälttä : *jälttien : *jälttiä*

(87) *jälsi : *jälsin : *jälsiä : *jälsöjen : *jälsöjä*

jälsi-sanon tavoin myös *paasi* tuotti vaikeuksia yli puolelle informanteista. Suurin osa heistä oli käyttänyt tässä *tunti*-tyypin kaavaa ja taivuttanut sanon kuten esimerkiksi 88. Osa taas oli huomannut taivuttaa sanaa oikean taivutustyyppin mukaisesti, mutta myös heille ongelmia tuotti yksikön partitiivi (ks. esim 89 ja 90).

(88) *paasi : *paasin : *paasia : paasien : paaseja*

(89) *paasi : paaden : *paasea : paasien : paaseja*

(90) *paasi : paaden : *paasia : paasien : paaseja*

Nähtävästi konsonanttivartaloinen muoto *paatta* koetaan niin vieraaksi, ettei sitä tohdita käyttää. Sama suuntaus voidaan nähdä myös sanassa *hiisi*, kuten esimerkiksi 91, 92 ja 93.

(91) *hiisi : *hiisin : hiittä : hiisien : hiisiä*

(92) *hiisi : hiiden : *hiisiä : hiisien : *hiisejä*

(93) *hiisi : *hiisin : *hiisiä : hiisien : *hiisijä*

Ongelma syntyy, kun monikon partitiivin muodot *paasia* ja *hiisiä* tulevatkin näin ollen käytetyiksi jo yksikön partitiivin kohdalla, ja monikon partitiiviksi on siksi keksittävä vääränlainen muoto. Sanassa *sysi* taivutusongelmat jakautuivat kahtia siten, että puolet virheellisistä vastauksista, kolme vastausta kuudesta, oli esimerkiksi 94 ja toinen puoli esimerkin 95 kaltaisia.

(94) *sysi* : **sysin* : *syttä* : *sysien* : *sysiä*

(95) *sysi* : *syden* : **sysiä* : *sysien* : **sysejä*

Esimerkissä 94 on huomattu sanan kuuluvan *vesi*-tyyppiin, mutta jostakin syystä yksikön genetiivi on muodostettu *tunti*-tyypin mukaisesti. On todennäköistä, että sanan harvinaisuuden vuoksi muotoa *syden* ei ole osattu yhdistää muihin muotoihin, eikä yhteyttä *vesi*-sanaan ole huomattu. Esimerkissä 95 puolestaan on yksikön genetiivissä oivallettu yhteys *vesi* : *veden* – *sysi* : *syden*, mutta taivutettu loput muodoista *tunti*-tyypin mukaan. Informanteista yksi oli hahmottanut sanan *tuote*-tyyppiin kuuluvaksi (ks. esim. 96)

(96) *sysi* : **syteen* : **sydettä* : **syteiden* : **syteitä*

Edellä mainittujen esimerkkien lisäksi muita, yksittäisiä virheitä tehtiin kolme. *jousi*- ja *saari*-sanoja oli taivutettu yksikön partitiivissa *kivi*-tyypin mukaan (*jousi* : **jousea*, *saari* : **saarea*) ja *nurmi*-sanaa monikon partitiivissa *tunti*-tyypin mukaan (*nurmi* : **nurmeja*). Virheistä on pääteltävissä, että konsonanttivartaloisuus vaikut-

taa tuottavan informanteille jonkin verran vaikeuksia. Vastaajat suosivatkin usein vokaalivartaloisia muotoja.

Aineistosta nousi yllättävimpänä virhetyyppinä esille monikon partitiivin puhekielinen ja kenties murretaustainen *j*:llinen pääte. Kolmasosassa lomakkeista, siis kahdeksassa paperissa, oli käytetty säännöllisesti *-i*-loppuisista sanoista sellaisia monikon partitiivimuotoja kuin **kivijä*, **paasija*, **sinappija*, **hanhija* ja **olkija*. Taustatietolomakkeessani kysyin informanttien nykyisiä ja aiempia asuinpaikkoja, jotta voisin huomioida murretaustan vaikutuksen, mutta tähän ilmiöön asuinpaikkakunnat eivät näytä vaikuttavan. Todennäköisesti malli on vain tarttunut informanttien puhekieleen niin tiukasti, etteivät he vähäisin suomen kielen opinnoin ja ilman kielitieteellistä koulutusta osaa hahmottaa, mikä on puhekieltä ja mikä yleisikieltä.

Epäsanojen taivuttaminen oli natiiveille lähes yhtä vaikeaa kuin varsinaisille informanttiryhmilläkin. Viisi vertailuryhmän informanttia oli taivuttanut *töysi*-sanantunti-tyypin mukaisesti (*töysi* : **töysin* : **töysiä* : *töysien* : **töysejä*), vaikka jokaisella oli kuitenkin *köysi*-sana aiemmalla sivulla täysin oikein. *-si* sanan lopussa onkin voinut ohjata päättelyä niin, että sana on hahmotettu *lasi*-tyyppiin kuuluvaksi. *kaute*-sanassa yleisin virhe oli jokseenkin yllättäen sanan taivuttaminen *laude*-sanan mukaisesti (ks. esim. 97).

(97) *kaute* : **kauteen* : **kaudetta* : **kauteiden* : **kauteita*

Tämän analogian taustalla lienee *laude*- ja *kaute*-sanojen samankaltaisuus. Vaikka sanat kuuluvatkin samaan taivutustyyppiin, on niissä tapahtuva äännevaihtelu kuitenkin niin erilaista, että *kaute*-sanana taivutusmuodoista tulee tällä keinolla väärennäläiset. Täysin tarkoittamieni paradigmojen mukaisesti kaikkia kyselylomakkeen epäsanomia taivutti kuusi informanttia.

7.2 Nominatiivinmuodostus

Nominatiivinmuodostustehtävässä 27 lomaketta 30:sta olivat virheettömiä. Sanat *liettä*, *kautta* ja *vajetta* tuottivat vaikeuksia kolmelle informantille esimerkkien 98, 99 ja 100 mukaisesti.

(98) *liettä* : **liede*

(99) *vajetta* : **vajaa*

(100) *kautta* : **kautta*

Edellä mainituista esimerkeistä 99 ja 100 käy ilmi, että informantit ovat ymmärtäneet väärin partitiivimuotoisen sanan merkityksen, eivätkä näin ollen ole osanneet muodostaa oikeanlaista nominatiivia. Kyse ei kuitenkaan näissä ole taivutustyyppivirheestä. Esimerkki 98 sen sijaan on kiintoisa, koska informantin muodostama sana *liede* ei ole sanan perusmuoto vaan taivutusvartalo. Tässä tapauksessa informantti on osannut lähteä hakemaan oikeaa muotoa, mutta ei ole päässyt pohdinnassaan riittävän pitkälle.

7.3 Lauseentäydennys

Kuten oletettua oli, lauseentäydennystehtävä sujui vertailuryhmältäni moitteetta. Ainoastaan yksi informantti oli tehnyt virheen – hän oli käyttänyt tehtävässä *kivi*-sanasta muotoa **kivijä*. Hän tosin käytti muissakin kyselytestin *-ia*-loppuisissa sanoissa *i:n* ja *a:n* välissä *j*-kirjainta, joten oletan sen olevan peräisin vain hänen omasta puhekielestään. Kaikki muut 29 informanttia suoriutuivat tehtävästä virheettösti.

7.4 Merkittävimmät löydökset

Vertailuryhmän taivutustestituloksista voi havaita kolme merkittävää tendenssiä. Ensinnäkin äidinkieleltään suomenkielisille vaikeuksia tuottavat sanat, joita ei arkipuheessa juurikaan käytetä, kuten *sysi*, *paasi* ja *hiisi*. Tällaisten nominien taivuttaminen on suomalaisille ongelmallista, koska niihin ei normaalisti kielenkäytösään törmää. Sanojen harvinaisuus aiheuttaa sen, että kielenpuhuja on epävarma siitä, onko muodostanut sanan oikein.

Toinen yleinen virhetyyppi natiiveilla on tämän tutkimuksen mukaan monikon partitiivin muodostaminen siten, että sanan perusmuotoon liitetään *-jA*. Tähän voi osaltaan vaikuttaa kielenpuhujan murretausta, mutta toisaalta voi pohtia, olisiko ilmiön taustalla taipumus hyperkorrektiuteen. Kielenpuhuja saattaa ajatella oikean

partitiivimuodon olevan jollakin tavoin puhekielinen, ja pitää pidemmälle vietyä *-ja*-päätteistä muotoa yleiskielisempänä.

Kolmanneksi aineistosta voidaan havaita vokaalivartaloisuuden olevan, kuten suomenopiskelijoillakin, myös äidinkielisten kielenpuhujien suosima piirre. Myös natiivit muodostavat taivutusmuodot usein liittämällä taivutuspäätteen suoraan sanan perusmuotoon tai vokaalivartaloon.

8 TULOSTEN KOONTI

Taivutustestin tulosten perusteella tyypillistä suomenopiskelijoille näyttää olevan ensinnäkin se, että taivutusta ei hallita sanojen vierauden takia, mutta lisäksi myös se, että taivutustyyppien hallinta on heikkoa. Sanoja taivutetaan usein yksinkertaisimpien taivutusparadigmojen mukaan eli *tunti-* ja *nalle-*nominien mukaisesti. *tunti-* ja *nalle-*tyypit ovat yleisiä ja produktiivisia ryhmiä, joten suomenopiskelijat oletavat helposti vieraiden sanojen kuuluvan niihin. Eniten vaikeuksia tuottavia sijamuotoja ovat yleisesti monikon genetiivi, jolla onkin useita erilaisia päätevariantteja, sekä monikon partitiivi.

8.1 Kokoavaa pohdintaa nimityyypeittäin

*tunti-*tyypin nomineita tutkimukseni informantit taivuttivat pääosin oikein. Ongelmallisimpia sijamuotoja olivat monikon genetiivi erityisesti kiinalaisille ja unkarilaisille sekä monikon partitiivi unkarilaisille, puolalaisille ja ranskalaisille. Näissä tapauksissa informantit pyrkivät taivuttamaan sanoja virheellisesti *nalle-*tyypin mukaisesti. Analogiaa lienee ainakin osassa tapauksista ohjannut monikon partitiivimuoto, joka muistuttaa *nalle-*tyypin monikon partitiivia.

*kivi-*tyypin nomineista vaikeimmiksi osoittautuivat sanat *olki* ja *vyyhti*. Myös tämän ryhmän sanoissa ongelmalliseksi osoittautui monikon genetiivi. Erityisesti puola-

laisille ja unkarilaisille tämän ryhmän nominit olivat vaikeita. Lukiolaisryhmässä eniten vaikeuksia aiheutti taivutusparadigmojen sijaan astevaihtelu.

kieli-tyypin sanoja moni informantti taivutti virheellisesti joko *tunti*-tyypin tai *kivi*-nominien taivutuskaavan mukaisesti. Informanteista suurin osa hallitsi ryhmän frekventeimpien sanojen taivutuksen, mutta taivutti harvinaisimpia tavallisen, vokaalivartaloisen nominityypin taivutusparadigman mukaan. *kieli*-tyypissä monikon partitiivi tulisi muodostaa konsonanttivartalosta, kun taas *tunti*- ja *kivi*-tyyppien sanoilla muodon perustana on vokaalivartalo. Kieliryhmistä eniten hankaluuksia oli unkarilaisilla ja arabialaisilla.

Sanojen *liemi* ja *toimi* tutkiminen on erityisen mielenkiintoista sen vuoksi, että niiden käytössä näyttää olevan tapahtumassa muutosta. Suomalaisten testivastauksissa partitiivimuoto *tointa* näkyi vain kahden informantin lomakkeella, kun taas muoto *lientä* oli lähes jokaisella. Esimerkiksi kiinalaisten muodostamasta informanttiryhmästä ainoastaan yksi oli taivuttanut sanan *toimi* muotoon *tointa*, eikä yksikään ollut muodostanut *liemi*-sanasta muotoa *lientä*. Myös informanttiryhmille B ja C, yliopisto-opiskelijoille ja lukiolaisille, juuri nämä nominit tuottivat paljon ongelmia. Sana *toimi* näyttää siis olevan hyvää vauhtia matkalla kohti vokaalivartaloista partitiivimuotoa.

vesi-tyypin sanojen taivutus oli kaikkien informanttiryhmien jäsenillä erityisen hyvin hallinnassa. Vaikeimpia nämä nominit olivat unkarilaisille, jotka pyrkivät taivuttamaan tämänkin ryhmän sanoja kuten *tunti*-nomineita. Muilla informanteil-

la ei ilmennyt tällaista ongelmaa. Suomalainen vertailuryhmä sen sijaan teki tämän ryhmän sanoissa eniten virheitä. On mielenkiintoista huomata, että suomea toisena tai vieraana kielenä opiskeleva saattaa taivuttaa esimerkiksi *paasi*-sanaa paremmin kuin moni natiivi, koska on oppinut eri taivutustyyppien rakenteen ja erityispiirteet hyvin.

tuote-tyypin nominit osoittautuivat informanteille melko haastaviksi. Merkittävä osa erityisesti kiinalaisista ja lukio-opiskelijoista taivutti ryhmän nomineita *nalle*-tyypin mukaan. Sen sijaan yliopisto-opiskelijoista koostuva ryhmä onnistui sijoittamaan tämän ryhmän nominit oikeaan taivutusparadigmaan. Arabiankielisille opiskelijoille tämä nominityyppi osoittautui vaikeaksi monelta osin, puolalaisille ja tšekkiläisille ongelmia aiheuttivat erityisesti monikon genetiivi sekä monikon partitiivi.

8.2 Vertailuryhmän tuloksista

Natiiveille suomen puhujille sanojen taivuttaminen näyttää taivutus- ja tuottotestien perusteella olevan hyvinkin helppoa, kunhan sanat ovat tuttuja ja arkipäiväiseen kielenkäyttöön kuuluvia. Sen sijaan oudommat, vanhahtavat ja vähän käytössä olevat sanat tuottavat jo melko paljon ongelmia. Erityisesti epäsanojen kohdalla ilmenneistä ongelmista näkyy vahvasti se, että arkikieleen kuulumattomien sanojen taivuttaminen tuottaa hankaluuksia.

Epäsanojen kohdalla suomalaisten vastauksista kuultaa läpi epävarmuus eri taivutustyypeistä. Koska sanavarastoa ja kielitaitoa on kerrytetty lapsesta saakka, suomenkielisille sanojen taivuttaminen on niin itsestään selvää, ettei taivutusmalleja tarvitse miettiä. Kun taivutustyyppit täytyykin yhtäkkiä palauttaa mieleen - tai epä-sanojen kohdalla ehkä jopa yrittää arvata - on niiden hallinta niin epävarmaa, että virheitä tehdään paljon.

8.3 Merkittävimpiä tendenssejä

Yhdistävä tekijä niin kiinalaisten, yliopisto-opiskelijoiden ja lukiolaisten kuin äidinkieleltään suomalaistenkin taivutustestituloksissa on, että sanojen taivutuksessa suositaan usein vokaalivartaloista muotoa. Taivutusmuodot on helpompi liittää suoraan sanan perusmuotoon tai sen vokaalivartaloon, kun ei tarvitse pohtia, millainen sanan konsonanttivartalo olisi.

On myös tavallista, että suomenopiskelijat taivuttavat sanoja yleisten ja produktiivisten nominityyppien, kuten *tunti*- ja *nalle*-nominien mukaisesti. Näiden tyyppien nominit ovat vokaalivartaloisia ja taipuvat yksinkertaisemmin kuin konsonanttivartalon saavat nominit. Lisäksi *tunti*- ja *nalle*-tyypit ovat produktiivisia ryhmiä, mikä tarkoittaa, että esimerkiksi kieleen tulevat uudissanat taipuvat niiden mukaisesti. On siis ymmärrettävää, että suomenopiskelija olettaa harvinaisempienkin sanojen taipuvan näiden yleisten nominityyppien mukaan.

Vaikeimpia sijamuotoja suomenopiskelijoille vaikuttavat olevan monikon genetiivi sekä monikon partitiivi. Lisäksi ongelmia tuottaa astevaihtelu, jonka vuoksi sanoissa voi taivutettaessa tapahtua hyvin monenlaisia muutoksia. Pelkän taivutusparadigman muistaminen ei siis vielä riitä. Nomineita taivuttaessaan suomenopiskelijan on hallittava nominin taivutuskaavan lisäksi myös sen eri sijamuotojen mahdolliset taivutuspäätteet sekä sanavartaloissa ja pääteaineksissa tapahtuva äännevaihtelu.

9 LOPUKSI

Tässä tutkimuksessa olen perehtynyt siihen, miten suomea toisena tai vieraana kielenä opiskelevat taivuttavat suomen kielen *i*- ja *e*-loppuisia nomineja. Tutkimuskohteeksi valitsemani ns. *i* : *i*- ja *i* : *e* -nomininit sekä *e^x*-nomininit osoittautuivat onnistuneeksi valinnaksi, sillä kuten oletinkin, epävarmuutta ja horjuntaa eri varianttien välillä löytyi runsain määrin.

Tämänkaltaisista tutkimuksista näkee hyvin sekä sen, mikä oppijoille tuottaa vaikeuksia, että sen, minkä he jo osaavat. Kuten analyysiluvuissa esittelemistäni esimerkeistä voi huomata, saattaa oppija esimerkiksi osata taivutustyyppit jo hyvin, vaikka astevaihtelun hallinnassa olisikin vielä puutteita. Virheiden ohella siis myös se, missä suomea opiskeleva onnistuu, kertoo paljon oppijan kielitaidon tasosta sekä siitä, mitkä kielen piirteet ovat jo siirtyneet luontevaksi osaksi oppijan kielenkäyttöä.

Yllättävää tämän tutkimuksen tuloksissa oli se, miten vaikeaa nominintaivutus vaikuttaa niin suomea toisena tai vieraana kielenä opiskeleville kuin sitä äidinkielenään puhuvillekin olevan. Yli kahden vuoden ajan suomea opiskelleen, eurooppalaisen viitekehyksen kielitaitotason B1 saavuttaneen opiskelijan voisi olettaa hallitsevan taivutustyyppit paremmin kuin tutkimukseni perusteella voi päätellä.

Tutkimustulokseni antoivat runsaasti uutta pohdittavaa. Koska erilaisia, sekä oletettuja että odottamattomia, virhetyyppejä ilmeni runsaasti, on jatkotutkimuksen tekeminen hyvin perusteltua. On kiintoisaa miettiä, johtuvatko tässä tutkimuksessa esiin nousseet nominintaivutuksen ongelmat tosiaan siitä, että informanttien äidinkielet ovat rakenteeltaan niin erilaisia suomeen verrattuna.

S2-opettajan näkökulmasta olisi kiinnostavaa tietää, onko oppijan äidinkieli ratkaiseva tekijä vieraan kielen oppimisessa. Tätä tutkimusta voisikin laajentaa esimerkiksi teettämällä vastaavan kyselytestin uudelleen jollekin kielitaidoltaan samantasoiselle ryhmälle kuin tämän tutkimuksen informanttiryhmät. Aihetta voisi lisäksi tutkia tarkemmin painottamalla lähdekielen osuutta enemmän kuin tässä tutkimuksessa. Muodostamalla suuremmat informanttiryhmät ja jakamalla informantit kielikohtaisiin ryhmiin voisi kiinnittää vielä tarkempaa huomiota siihen, miten eri äidinkielet vaikuttavat suomen oppimiseen. Tällöin tutkimukseen saataisiin mukaan kielenopetuksellinen näkökulma ja tuloksia voitaisiin hyödyntää vaikkapa S2-opetuksen suunnittelussa.

LÄHTEET

ANHAVA, JAAKKO 2005 [1998]: *Maailman kielet ja kielikunnat*. 3. painos. Tampere: Gaudeamus.

Eurooppalainen viitekehys: Kielitaidon tasojen kuvausasteikko. – <http://www.oph.fi/ops/taitotasoasteikko.pdf> 12.4.2014.

ISK = HAKULINEN, AULI – VILKUNA, MARIA – KORHONEN, RIITTA – KOIVISTO, VESA – HEINONEN, TARJA RIITTA – ALHO, IRJA 2004: *Iso suomen kielioppi*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

ITKONEN, ESA 2001: *Maailman kielten erilaisuus ja samuus*. 2., uudistettu ja laajennettu painos. Yleisen kielitieteen julkaisuja 4. Turku: Turun yliopisto.

ITKONEN, TERHO 1983 [1969]: *Muoto-opin keruuopas*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden Seura. Saatavilla myös http://www.helsinki.fi/sup/tutkimus/ma_keruuopas.pdf 12.4.2014.

KAIVAPALU, ANNEKATRIN 2005: *Lähdekieli kielenoppimisen apuna*. Jyväskylä Studies in Humanities 44. Jyväskylä: University of Jyväskylä.

KARLSSON, FRED 1983: *Suomen kielen äänne- ja muotorakenne*. Porvoo: WSOY.

-----2006 [1982]: *Suomen peruskielioppi*. 3. painos. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

KATZNER, KENNETH 2002 [1977]: *The languages of the world*. London: Routledge.

LAALO, KLAUS 2011: *Lapsen varhaiskielioppi ja miniparadigmat*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

- MARTIN, MAISA 1995: *The map and the rope. Finnish nominal inflection as a learning target*. Studia Philologica Jyväskyläensia 38. Jyväskylä: University of Jyväskylä.
- NIEMI, JUSSI – NIEMI, SINIKKA 1985: Suomenkielisen lapsen morfosyntaksin ja sanaston kehityksestä. – *Virittäjä* 89 s. 152–172.
- PAUNONEN, HEIKKI 1976: Allomorfien dynamiikkaa. – *Virittäjä* 80 s. 82–107.
- PAUNONEN, HEIKKI 2003: Suomen kielen morfologisista muutosmekanismeista. – Lea Laitinen – Hanna Lappalainen – Päivi Markkola – Johanna Vaattovaara (toim.), *Muotojen mieli. Kirjoituksia morfologiasta ja variaatiosta*. s. 187–248. Kieli 15. Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- RÄISÄNEN, ALPO 1975: Havaintoja lapsenkielestä. – *Virittäjä* 79 s. 251–266.
- SAJAVAARA, KARI 1999: Toisen kielen oppiminen. – Kari Sajavaara & Arja Piirainen-Marsh (toim.), *Kielenoppimisen kysymyksiä* s. 73–102. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Soveltavan kielentutkimuksen keskus.
- SILFVERBERG, LEENA 1996: Viestinnän kannalta ensisijaisia kieliopillisia kategorioita. – Marjut Vehkanen (toim.), *Suomi toisena/vieraana kielenä. Ajatuksia kielestä, kulttuurista, metodeista* s. 36–52. Helsinki: Edita ja Helsingin yliopiston Vantaan täydennyskoulutuskeskus.
- Tilastokeskus 2014: Ulkomaiden kansalaiset. – http://www.stat.fi/tup/suoluk/suoluk_vaesto.html#ulkomaidenkansalaiset 9.4.2014.
- TOIVAINEN, JORMA 1980: *Inflectional affixes used by Finnish-speaking children aged 1-3 years*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- WHITE, LEILA 2001 [1993]: *Suomen kielioppia ulkomaalaisille*. 4., uudistettu painos. Helsinki: Finn Lectura.

TESTILOMAKE**I Taustatiedot (S2-informantit)**

Syntymävuosi: _____

Sukupuoli: nainen mies

Äidinkieli: _____

Koulutus/ammatti: _____

Mitä kieliä osaat niin hyvin, että selviät niillä useimmissa tilanteissa?

Mitä kieliä osaat niin hyvin, että selviät niillä arkisissa tilanteissa (esim. ostoksilla)?

Kuinka kauan olet asunut Suomessa?

Missä oppilaitoksissa olet opiskellut suomea?

Kuinka pitkään olet opiskellut suomea (esim. kuinka monta lukukautta)?

Käytätkö suomea oppituntien ulkopuolella?

___ kyllä ___ en

Jos käytät suomea oppituntien ulkopuolella, niin missä käytät sitä?

Kuinka usein katsot suomenkielisiä TV-ohjelmia?

a) päivittäin b) viikoittain c) kuukausittain d) harvemmin

Kuinka usein kuuntelet suomenkielisiä radio-ohjelmia?

a) päivittäin b) viikoittain c) kuukausittain d) harvemmin

Kuinka usein luet suomenkielisiä lehtiä/kirjoja?

a) päivittäin b) viikoittain c) kuukausittain d) harvemmin

TESTILOMAKE

I Taustatiedot (natiivit informantit)

Syntymävuosi: _____

Sukupuoli: nainen mies

Äidinkieli: _____

Koulutus: ___ peruskoulu
 ___ ammatillinen koulutus
 ___ lukio/ylioppilastutkinto
 ___ alempi korkeakoulututkinto
 ___ ylempi korkeakoulututkinto

Koulutusala: _____

Ammatti: _____

Missä kaupungeissa olet asunut Suomessa?

Mitä kieliä olet opiskellut?

Mitä kieliä osaat niin hyvin, että selviät niillä useimmissa tilanteissa?

Mitä kieliä osaat niin hyvin, että selviät niillä arkisissa tilanteissa (esim. ostoksilla)?

Opiskeletko tällä hetkellä vieraita kieliä (koulussa, työssä tai vapaa-ajalla)?

___ kyllä ___ en

Jos opiskelet vieraita kieliä, niin mitä?

Oletko opiskellut suomen kieltä tai yleistä kielitiedettä yliopistossa? Jos olet, paljonko?

II Taivuta sanat mallin mukaan.

Taivutathan myös ne sanat, joita et ymmärrä.

Malli:

<i>kala</i>	<i>kalan</i> yksikön genetiivi	<i>kalaa</i> yksikön partitiivi	<i>kalojen</i> monikon genetiivi	<i>kaloja</i> monikon partitiivi
ääni	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
olki	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
toimi	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
hiisi	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
sade	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
tyyppi	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
santti	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
jälsi	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
treeni	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
rupi	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
hirsi	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
tunti	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
tuvi	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
hame	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>

II Taivuta sanat mallin mukaan.

Taivutathan myös ne sanat, joita et ymmärrä.

Malli:

<i>kala</i>	<i>kalan</i> yksikön genetiivi	<i>kalaa</i> yksikön partitiivi	<i>kalojen</i> monikon genetiivi	<i>kaloja</i> monikon partitiivi
uni	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
vyyhti	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
korkki	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
purje	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
köysi	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
kaute	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
ovi	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
jyrkänne	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
sysi	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
liemi	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
läpi	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
sieli	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
lumi	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>

II Taivuta sanat mallin mukaan.

Taivutathan myös ne sanat, joita et ymmärrä.

Malli:

<i>kala</i>	<i>kalan</i> yksikön genetiivi	<i>kalaa</i> yksikön partitiivi	<i>kalojen</i> monikon genetiivi	<i>kaloja</i> monikon partitiivi
laite	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
saari	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
töysi	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
perhe	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
uuhi	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
paasi	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
sinappi	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
hanhi	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
korsi	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
suhde	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
jousi	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
antenni	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
nurmi	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
peili	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>

III Muodosta taivutusmuodosta sanan perusmuoto eli nominatiivi.

Taivutathan myös ne sanat, joita et ymmärrä.

Malli:

<i>kuoroa</i>	<i>kuoro</i>
	perusmuoto (nominatiivi)

vajetta	_____
---------	-------

hiirtä	_____
--------	-------

savea	_____
-------	-------

tiiltä	_____
--------	-------

lasia	_____
-------	-------

kautta	_____
--------	-------

paljetta	_____
----------	-------

salmea	_____
--------	-------

siiliä	_____
--------	-------

vartta	_____
--------	-------

siipeä	_____
--------	-------

viehettä	_____
----------	-------

pienä	_____
-------	-------

mäkeä	_____
-------	-------

kania	_____
-------	-------

kynttä	_____
--------	-------

ristiä	_____
--------	-------

toivetta	_____
----------	-------

liettä	_____
--------	-------

tointa	_____
--------	-------

IV Täydennä aukkoihin annetut sanat oikeassa muodossaan.

1. _____ elää tuhansia kaloja. (meri; *missä, yksikkö*)
2. Ethän nouse _____ ilman pelastusliivejä! (vene; *mihin*)
3. Matti ei halunnut leikata _____. (sipuli; *mitä, yks.*)
4. Kaakkois-Aasiassa kasvaa makeita _____. (appelsiini)
5. Liisa teki veitsellä haavan _____. (käsi; *mihin, yks.*)
6. Suomalaiset ja ruotsalaiset eivät puhu samaa _____. (kieli)
7. Jussilla oli mökki _____. (saari; *missä*)
8. Kiinan muurissa on paljon _____. (kivi; *monikko*)
9. Suomalaiset tekivät jääkiekkopelissä enemmän _____ kuin ruotsalaiset. (maali)
10. Yöllä ei ole paljon _____. (liikenne; *mitä, yks.*)
11. Aamuisin Jussi hakee postilaatikosta päivän _____. (lehti)
12. Liisa laittoi _____ kattilan päälle. (kansi)
13. Liisa valmisti _____ hyvää ruokaa. (lohi; *mistä, yks.*)
14. Matti keitti perunat _____. (vesi; *missä*)
15. Useimmilla _____ on pistooli, pamppu ja sininen puku. (poliisi; *kenellä, mon.*)
16. _____ jälki on suurempi kuin koiran. (susi)
17. Hiihtäminen on mukavaa hyvillä _____. (suksi)
18. Maija kirjoitti Matille useita _____. (kirje)
19. Porot vetävät Joulupukin _____. (reki; *mitä, yks.*)
20. Kaikki eivät ymmärrä _____. (taide)